

UPPSALA
UNIVERSITET

Teologiska institutionen

Vårterminen 2018

Examensarbete för masterexamen i mänskliga rättigheter

30 högskolepoäng

MÄNSKLIG VÄRDIGHET SOM

TVÄRKULTURELL KONSENSUS?

EN DISKURSETISK ANALYS AV UNIVERSELL RÄTTVISA

Författare: ANTON RUSSELL

Handledare: PROFESSOR ELENA NAMLI

ABSTRACT

When the global domain is in a more or less constant process of retitling itself, it is crucial that we exercise critical reflection upon the current and developing structures of the world. When doing so in the areas of justice and human rights, it ensures that the moral and ethical framework remains as key components in the changing global society. This thesis engages in an ethical reflection upon the current universal claims of human rights. By analysing Martha Nussbaum's interpretation of universal justice through discourse ethics, the thesis challenges Nussbaum's theory of the capabilities approach as a mean to achieve overlapping consensus.

To be able to challenge the theoretical framework presented by Nussbaum, the first step in the thesis is to present an in-depth overview of the different philosophical components that she uses. Second, the thesis uses Seyla Benhabib and Jürgen Habermas as critical tools when conducting the discourse ethical analysis. The given procedure is composed in three steps; to examine the validity claim of the capabilities, possibilities of civil participation in capabilities approach and universal ethics as cross-cultural norms.

The conclusion is that Nussbaum's theory upholds a philosophical stance that correlates closely to discourse ethics in some areas; the evaluative space and reflective equilibrium. But nonetheless, the analysis shows deficient argumentation, regarding the cross-cultural normative framework, and the civil participation of the capabilities approach. The theory cannot therefore be regarded as justifiable to achieve cross-cultural consensus in light of the discourse ethical framework.

Keywords: Nussbaum, universal justice, capabilities approach, overlapping consensus, dignity, ethical discourse, communicative action, validity claim, Benhabib, Habermas

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING.....	1
1.1 BAKGRUND – GLOBALISERINGENS OCH RÄTTVISANS DOMÄN	1
1.2 PROBLEMFÖRMULERING OCH SYFTE – ETIK OCH RÄTTVISA	2
1.3 METOD OCH TEORI.....	4
1.3.1 KRITISK TEORI	4
1.3.2 DISKURSETIKEN	5
1.4. LITTERATURÖVERSIKT OCH UNDERSÖKNINGENS AVGRÄNSNINGAR.....	9
1.4.1 EN FORSKNINGSSINBLICK.....	9
1.4.2 PRIMÄRMATERIAL	11
1.4.3 MATERIAL SOM KRITISKA VERKTYG	12
1.5 DISPOSITION	13
2. UNDERSÖKNING – NUSSBAUM	14
2.1 CAPABILITIES – EN DEFINITION	14
2.2 CAPABILITIES APPROACH – VAD ÄR DET?.....	16
2.3 CAPABILITIES APPROACH OCH DESS INNEHÅLL.....	18
2.3.1 THRESHOLD LEVEL SOM MINIMUM FÖR RÄTTVISA.....	18
2.3.2 FUNCTIONING I RELATION TILL THE THRESHOLD	21
2.3.3 FRÅN FILOSOFI TILL PLURALISTISK JÄMLIKHET?	23
2.4 NUSSBAUM, UNIVERSALISMEN OCH MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER	26
2.4.1 OVERLAPPING CONSENSUS – EN DEFINITION.....	26
2.4.2 OVERLAPPING CONSENSUS OCH UNIVERSELL RÄTTVISA.....	28
2.4.3 MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I TVÄRKULTURELLT PERSPEKTIV.....	31
3. ANALYS	36
3.1 VALIDITETSKRAVET INOM CAPABILITIES.....	36
3.2 DELTAGANDET INOM CAPABILITIES APPROACH.....	41
3.3 UNIVERSELL ETIK OCH TVÄRKULTURELLA NORMER	46
3.4 SLUTSATS – DEN INTERSUBJEKTIVA FRÅNVARON.....	53
4. DISKUSSION.....	54
6. REFERENSLISTA.....	58

1. INLEDNING

1.1 BAKGRUND – GLOBALISERINGENS OCH RÄTTVISANS DOMÄN

När *Universal Declaration of Human Rights* (UDHR) tog sin form i mitten på 1900-talet var det ett första steg mot ett universellt mål för att säkra mänskliga rättigheter. I dess förord går det att läsa;

Whereas recognition of the inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all members of the human family is the foundation of freedom, justice and peace in the world. [...] Now, therefore, The General Assembly, Proclaims this Universal Declaration of Human Rights as a common standard of achievement for all peoples and all nations, [...].¹

Det är två aspekter som är väsentliga utifrån citatet; först, det står klart att varje människa har en inneboende värdighet. Denna värdighet är ingenting som utvecklas med tiden, utan rättfärdigas genom att vara människa. För det andra, rättigheter är något som varje människa erhåller, som inte går att exkludera eller kompromissa runt. Rättigheter och rättvisa tog därför sin filosofiska grund utifrån mänsklig värdighet och har fortsatt att ha en central del i de praktiker som etablerats efter deklARATIONEN.

Under samma tidsperiod som UDHR togs i bruk skedde förändringar då globaliseringen började breda ut sig i allt större utsträckning än tidigare. Jenny Ehnberg argumenterar för att det existerar en komplexitet i att försöka lyfta denna mångfacetterade förändring som globaliseringen har medfört, men lyckas ändå konkretisera ner det till ”Those assuming a critical stance towards the phenomenon of globalization usually contend that a significant feature of the present global situation is a radically uneven dispersion of the consequences, both gains and costs which the new forms of interconnectedness have yielded.”² Vad detta betyder är att globaliseringen har medfört en öppenhet inom den internationella sfären, vilket även återspeglas gentemot konceptet av universell rättvisa. För att förklara; genom att globaliseringen breddade ut sig ökade även ett kulturellt och socialt utbyte mellan nationer och individer. Rättvisan skulle då inkapsla tvärkulturella inslag, och vara formbar gentemot den förändrade världsbilden likaså.

---

¹Universal Declaration for Human Rights, *Preamble*

² Ehnberg, J. 2015. *Globalization, Justice, and Communication. A Critical Study of Global Ethics*. Uppsala Studies in Social Ethics 44. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis. s. 9

Hur kan då universell rättvisa återspeglas i denna förändring? Genom att den internationella sfären utmynnades som mer dynamisk, utvecklades rättvisans område, samtidigt som dess historiskt etablerade filosofi av värdighet försökte bibehållas. Trots att mänsklig värdighet fortfarande var fokusområdet så medförde förändringarna inom den internationella sfären problemområden i relation till området av universell rättvisa.

[...] a real moral predicament, which specifically relates to those of us who could be seen as the 'winners' of globalization in our role as citizens of affluent countries. [...]. Does the situation call for greater global justice or does the 'solution' lie in greater implementation of the system of human rights? Is it a choice of either/ or?³

Utifrån detta går det att utläsa att det i globaliseringens framfart finns moraliska aspekter som kan framstå som problemområden. Konceptet av universell rättvisa behövde därför utvecklas i relation till den förändrade världsbilden, och de moraliska frågorna som kan följa dess förändring. Ehnberg tar fasta på hur dessa problemområden kan kontextualiseras:

Therefore we need to engage in ethical reflection that takes the perspective of the globe, a perspective that widely extends that of national self-interest. Such ethical reflection could then be conceived of as similar to the task of offering a normative response to globalization, in its many facets.⁴

Det är här, i den etiska reflektionen av rättvisans försök att anpassas till det mångkulturella som uppsatsens ämne tar vid, och formas därför som en etisk analys av en rådande teori inom universell rättvisa.

1.2 PROBLEMFÖRMULERING OCH SYFTE – ETIK OCH RÄTTVISA

Martha Nussbaum har tagit fram en teori om universell rättvisa som kallas för *capabilities approach*, vilket grundar sig inom en Aristotelisk syn på mänsklig värdighet. Nussbaum syftar till att det finns förmågor* som varje människa ska kunna ta del av för att denna värdighet ska existera.⁵ Teorins huvudsakliga funktion förhåller sig till en för-politisk tolkning av universell rättvisa, vilket innebär att för att universell rättvisa ska kunna etableras krävs en legitim filosofisk grund som sedan kan generera praktiker.

---

³ Ibid, s. 11

⁴ Ibid, s. 13 – 14

* Se s.14 - 16 för fullständig lista av dessa förmågor.

⁵ Nussbaum, Martha, *Frontiers of Justice: Disability, nationality, species membership*. Harvard University Press (paperback edition), 2007, s. 5-8

Det som är intressant är att Nussbaum har konkretiserat ett teoretiskt ramverk som bearbetar moraliska problemområden inom områden såsom värdighet och rättvisa, samtidigt som teorin ger utrymme att utvärdera möjliga existerande problemområden. För att bygga en rättfärdig grund för rättvisa måste politiska praktiker genomsyras av en enhetlig filosofi enligt Nussbaum, som i sin tur mynnar ut i verkställandet av rättigheter och rättvisa. Det är alltså innehållet i capabilities approach som ska forma rättvisa, där tanken är att det ska ske ett pendlingsmoment mellan filosofin och praktiskt verkställande för att filosofin bakom rättvisan inte ska försvagas.

Utan att alltför utförligt bearbeta dynamiken inom teorin, så kan nämnas att det är innehållet i Nussbaums tolkningar som är det väsentliga då rättvisan ska legitimeras och rättfärdigas. Under vilka ramverk och med vilka medel konstrueras rättvisan? Vilka problem är förenade med denna konstruktion?

Syftet med denna uppsats är att undersöka, och att utmana Nussbaums tolkning av universell rättvisa genom en diskursetisk analys. Uppsatsen kommer därför att bearbeta Nussbaums teori utifrån två övergripande aspekter: först, den grundläggande filosofiska ansatsen gentemot *rättvisa*, och därefter, hur denna filosofiska ansats tar sin form som *universell rättvisa*. Genom att analysera teorin kommer det att ge en kartläggning om möjliga positiva incitament, områden som är utforskade och förhållanden inom teorin som inte lever upp till den konstruktion av rättvisa som teorin försöker återöppna. Syftet är att uppmärksamma och analysera diskursetiska förhållanden som teorin implicit kan medföra.

För att kunna undersöka detta har en forskningsfråga framtagits som representerar den analytiska ingången i uppsatsen.

Hur kan Nussbaums tolkning av universell rättvisa berättigas i ljuset av en diskursetisk analys?

Frågeställningen är utformad för att konceptualisera det huvudsakliga syftet i uppsatsen; att utmana Nussbaums teori om universell rättvisa genom en diskursetisk analys. Denna fråga kommer att besvaras genom att presentera Nussbaums teori och dess olika beståndsdelar, kritiskt analysera dessa gentemot diskursetiska verktyg, samt att påvisa ifall teorin går att rättfärdiga som universellt ramverk för rättvisa.

1.3 METOD OCH TEORI

1.3.1 KRITISK TEORI

Uppsatsen är strukturerad utifrån kritisk teori och diskursetik, vilket i viss mån går att argumentera för som en gemensam metodologisk och teoretisk ansats. För att kunna besvara det övergripande syftet i uppsatsen, samt den framtagna forskningsfrågan, har *kritisk teori* använts som metod för att granska Nussbaums teori. Området har en lång historia, med många framstående teoretiker. Marcuse använder bland annat kritisk teori som ett verktyg för att analysera språkets förändring inom civilsamhället, speciellt inom politiska dialoger.⁶ Adorno å andra sidan studerar hur kulturell utveckling, såsom film, tv och reklam, har utformat företag och individer som handelsvaror.⁷ Sist, Baudrillard använder kritisk teori för att konceptualisera hur individer har gått från att vara enskilda metafysiska subjekt, till att ses som metafysiska objekt.⁸ Det som är gemensamt för dessa teorier, vilket tas med som verktyg i denna uppsats, är deras kritiska inslag gentemot rådande strukturer. Uppsatsen kommer inte att relatera till en specifik teoretiker inom området av kritisk teori, utan kommer istället fokusera på dess gemensamma nämnare. Genom att erhålla en kontinuerlig reflektion av strukturella förhållanden inom den rådande världsbilden kan det ske en kritisk granskning av dess praktiska konsekvenser.

Valet av kritisk teori sker på grund av dess övergripande mål; ” [...] challenge what currently passed for reason, and extend it into something more comprehensive.”⁹ Detta betyder att kritisk teori har som funktion att analysera det rådande, för att kunna utmana dess existens och uppmärksamma dess brister. Kritisk teori betonar vikten av att det existerar en konstant reflektion och bedömning av sociala, samt kulturella strukturer.

[...] what makes Critical Theory unique is its need to ground or justify its critique of the status quo. For Critical Theory, critique needs to be more than criticism. It must be immanent to, or grounded in, particular historical circumstances and the potential they have to generate a better life.¹⁰

Utifrån detta är det två aspekter som erhålls som kritiska verktyg i uppsatsen: den första, att utmana status quo, alltså att utmana det rådande tillståndet som Nussbaum förespråkar. Detta

---

⁶ How, Alan, *Critical Theory*, 2003, Palgrave MacMillan, s. 81 - 85

⁷ Ibid, s. 66 - 69

⁸ Ibid, s. 145 - 149

⁹ Ibid, s. 6

¹⁰ Ibid, s. 9

är en intressant aspekt i relation till uppsatsens ämne, eftersom att Nussbaums teori i viss mån är framtagen av den anledningen; att utmana en möjlig status quo inom området av universella rättvisa. Det andra verktyget som tas med är att kritiskt tänkande inte bara kan vara kritik, utan måste erhålla något mer. Syftet med kritisk teori är inte att bara kritisera en rådande världsbild, utan att utmana denna genom reflektiva medel, för att kunna etablera möjliga förändringar på problemen.

Kritisk teori som verktyg i denna uppsats kan därför konceptualiseras som; ”In the modern period this increasingly takes place within specialized domains of critical-reflective discourse meant to deal with different types of validity claims.”¹¹ Detta visar på en ingång som kritisk teori kan bidra med i dess ansats, att utmana validiteten i en rådande struktur. Placeras dessa argument tillsammans, så formas den huvudsakliga metoden för uppsatsen. Kritisk teori kommer därför att användas som filosofiskt underlag för att analysera Nussbaums tolkning av universell rättvisa genom att belysa den rådande strukturen, utmana dess validitet, samt att synliggöra möjliga brister utifrån en diskursetisk analys. Detta gör att metoden inte är framtagen för att synliggöra möjliga brister inom Nussbaums teori, utan för att reflektera över dessa och framföra en analys kring dess rådande, samt möjliga utvecklande tillstånd.

1.3.2 DISKURSETIKEN

I uppsatsen har den diskursetiska analysens instrument till stor del hämtats från Seyla Benhabib,¹² och Jürgen Habermas. Benhabib har i sin ansats inom diskursetiken hämtat influenser från Habermas, men tar samtidigt ett kritiskt avstamp från Habermas teoretiska ingång, vilket gör att respektive ansats kompletterar varandra.¹³ Här är det dock värt att nämna att till skillnad från Nussbaums Aristoteliska koppling, så står diskursetikens filosofi i relation till Immanuel Kant och genomsyrar dess teoretiska utveckling. Habermas påvisar detta utifrån:

Whereas the communitarians appropriate the Hegelian legacy in form of an Aristotelian ethics of the good, and abandon the universalism of rational natural law, discourse ethics takes its orientation for an intersubjective interpretation of the categorical imperative...of morality in ethical life. Like Hegel it insists, tough in a Kantian spirit, on the internal relation between justice and solidarity. [...] With this fundamental assumption, discourse

---

¹¹ Hoy Couzens, David & McCarthy, Thomas, *Critical Theory*, 1994, Blackwell Publishers Ltd, Cambridge, s. 50

¹² Benhabib, Seyla, *The Claims of Culture: Equality and Diversity in the Global Era*, Princeton University Press, 2002

¹³ Hoy Couzens, David & McCarthy, Thomas, 1994, s. 47 - 52

ethics situates itself squarely in the Kantian tradition yet without leaving itself vulnerable to the objections with which the abstract ethics of conviction has met from its inception.¹⁴

Skillnaden mellan den Aristoteliska och Kantianska filosofin tydliggörs i Habermas argumentation då han menar att den Aristoteliska inriktningen fokuseras gentemot individen och ett värdigt liv, men att enskild rationalitet bortses från i argumentationen kring normerna som definierar ett värdigt liv. Habermas menar vidare att diskursetiken kopplas samman med den Kantianska traditionen, och fokuseras gentemot rättvisa, intersubjektivitet, solidaritet, samt att moraliska och etiska frågor ska vara centrala.

Detta påvisar att diskursetiken har en annan grundläggande tolkning av värdighet, rättvisa och universalismen än den Aristoteliska filosofin, vilket kommer att påvisas senare genom de analytiska nedslagen. Benhabib och Habermas utgår från Kants tradition inom social och politisk filosofi, men utformar samtidigt egna inriktningar utifrån kritiska incitament och vidareutveckling av traditionen. Ett exempel på detta är Benhabibs kritiska tolkning av Kants filosofi om universalismen och de moraliska varelser som tar sin plats där. Benhabib menar att Kants argumentation ”is restricted to what each can will or choose, in conjunction with all...”, vilket syftar till att de individer som innehar moral, kan välja att inte aktivera den och därav skapa restriktioner inom diskurser.¹⁵ Utifrån detta tar istället Benhabibs vidareutveckling fasta på en att diskursetikens syfte är att ”...accepts that all moral beings capable of sentience, speech, and action are potential moral conversation partners.”¹⁶ Vad Benhabib försöker åberopa med detta är att moraliska individer ska ses utifrån dess potential som människa och därmed människans potential att kunna påverka sociala och politiska förhållanden som denne berörs av. Därav ska individer ges verktygen att kunna bidra till påverkan, utveckla individuell potential, och därmed utvecklas som människa.

Benhabib menar att diskursetiken kan ses som kommunikativt handlande, vilket individer använder för att forma sin uppfattning om ett värdigt liv. Normerna som representerar ett värdigt liv är en subjektiv skapelse, men kan bara erhålla validitet genom moraliska dialoger. För att förklara; moraliska dialoger kan kontextualisera enskilda och kollektiva normer, för att skapa en förståelse mellan individer, varpå en *intersubjektiv* uppfattning om ett värdigt liv kan formas. Benhabib menar att uppfattningar om ett värdigt liv måste delas mellan individer, och

---

¹⁴ Habermas, Jürgen, *Justification and Application; Remarks on Discourse Ethics*, Cambridge, Mass.: MIT Press; London: Polity, 1993, s. 1 - 2

¹⁵ Benhabib, Seyla, 2002, s. 14

¹⁶ Ibid, s. 14

utifrån det kan det normativa befästas som legitimt.¹⁷ En diskursetisk analys kan därför sägas behandla en intersubjektiv ansats inom det normativa, för att kunna begreppsliga ett värdigt liv, samt etiska dilemman som existerar inom normerna.

Discourse ethics has one distinctive virtue when compared with other variants of contractarian and universalist models of normative validity: its participants feel free to introduce into the dialogue their life-world moral dilemmas and conflicts without any constraints imposed by counterfactual experiments and idealizations.¹⁸

Benhabib kallar detta ovan för en *metanorm*, och syftar till att normativa grunder måste prövas i relation till dess validitet och utifrån det kan en förståelse av moraliska dilemman formas. Denna prövning görs utifrån specifika kriterier, såsom deltagande i moraliska dialoger, förståelse mellan individer och acceptans mellan dessa individer. Vidare så tar Benhabib fasta på detta ytterligare; ”This metanorm in turn presupposes the principles of *universal moral respect* and *egalitarian reciprocity*.”¹⁹ Detta åsyftar att individer ska kunna utveckla, genom intersubjektivt utbyte, en gemensam normativ värdegrund som representerar en moralisk respekt. Benhabib tar fasta på att normer kan ses som regler för individuellt och kollektivt agerande. Detta betyder i sin tur att normerna måste erhålla etisk validitet genom prövning, där individer ska kunna uppmärksamma etiska dilemman, utan att moralen tas ifrån dem.

Benhabibs tolkning av diskursetiken appliceras i uppsatsen för att undersöka, och därefter utmana ifall Nussbaums teorin genererar ” [...] equal opportunity for participants to introduce any topic considered relevant to the problematic norm at hand [...]”.²⁰

Habermas teoretiska ramverk influerar också den diskursetiska ingången som uppsatsen bearbetar. Habermas tolkning av diskursetiken formas utifrån ”...universal pragmatics is founded the fundamental principle of discourse ethics: only moral rules that could win the assent of all affected as participants in a practical discourse can claim validity.”²¹ Detta betyder att diskursetiken begreppsligas utifrån moraliskt handlande, och möjligheten till att kollektivt acceptera av dessas handlingar. Habermas menar att normer som styr individuellt och kollektivt agerande måste erhålla validitet genom dialoger mellan parterna. För att detta ska ske måste alla som berörs av normens struktur kunna delta för att befästa validiteten, i detta fall den normativa strukturen inom universell rättvisa. Habermas teori om kommunikativt handlande

---

¹⁷ Benhabib, Seyla, 2002, s. 11 - 12

¹⁸ Ibid, s. 13

¹⁹ Ibid, s. 107

²⁰ Ibid, s. 106

²¹ Habermas, Jürgen, 1993, s. 50

formar den diskursetiska tolkningen, vilket syftar till att etiska förhållanden inom rättvisa kan uppmärksammas och regleras ifall normer behandlas genom kommunikativa medel mellan dem de berör.

In my view, this follows with conceptual necessity from the *meaning* of normative validity claims. Norms of action appear in the domains of validity with the claim to express, in relation to some matter of requiring regulation, an interest *common to all* those affected and thus *deserve* general recognition. For this reason valid norms must be capable in principle of meeting with the rationally motivated approval of everyone affected under conditions that neutralize all motives except that of cooperatively seeking the truth.²²

Det Habermas bidrar med inom den diskursetiska ansatsen är att utmana validiteten inom rättvisan genom att säkerställa kommunikativt handlande mellan dem som rättvisan berör. Habermas tolkning av universell rättvisa har som premiss att den ska fastställa kommunikativt handlande mellan institutioner och individer. Etableras detta utifrån ett tvärkulturellt perspektiv skapas det en möjlighet till normativt utbyte och acceptans, vilket därefter kan forma en förståelse av moraliska dilemman för och mellan individer, samt institutioner. Habermas anser att kommunikativt handlande kan ta sin plats för att framhäva möjliga diskursetiska förhållanden inom ramen för universell rättvisa. Detta rättfärdigar Habermas genom, "... the *specific* justification strategy of discourse ethics: grounding the moral principle in the normative content of our practice of argumentation."²³ och syftar till att kommunikativt handlande inom rättvisans normer kan uppmärksamma etiska dilemman.

Diskursetiken tar utifrån detta formen som det teoretiska ramverket i uppsatsen. Den används för att undersöka ifall Nussbaums teori erhåller möjligheten till moraliska dialoger, samt teorins normativa argumentation. Metoden och teorin i denna uppsats används för att utmana den *rådande bilden* av Nussbaums tolkning av universell rättvisa, analysera dess möjlighet till *deltagande i moraliska dialoger*, samt att tydliggöra dess möjliga validitet inom den *normativa strukturen* av rättvisa.

---

²² Habermas, Jürgen, *The Theory of Communicative Action: Reason and the Rationalization of Society, Volume I*, 1986, Polity Press, s. 19

²³ Habermas, Jürgen, 1993, s. 30

1.4. LITTERATURÖVERSIKT OCH UNDERSÖKNINGENS AVGRÄNSNINGAR

1.4.1 EN FORSKNINGSSINBLICK

I denna del kommer en övergripande bild av väsentlig forskning inom området för uppsatsen att presenteras. Det är problematiskt att kontextualisera detta, vilket kan ses inom olika aspekter. Den första, Nussbaums teori har en signifikant roll i dess filosofiska inriktning, vilket gör att det är ett omfattande forskningsområde. För det andra, teorin har funnits tillgänglig inom den akademiska världen under en längre tidsperiod, vilket gör att det anses svårt att forma en enhetlig bild av forskningsområdet. Slutligen, forskning som gjorts har oftast fokuserat på enskilda beståndsdelar inom den teoretiska modellen, samt genom kritiska ansatser inom teorin. Trots detta ska det i denna del, om så kortfattat, presenteras en övergripande bild av den forskningsbild som påverkat uppsatsens arbete.

Vad som kan anses vara förvånande är att under de senare åren så har försök gjorts för att kollaborera Nussbaums Aristoteliska, och Habermas Kantianska tolkningar av universell rättvisa. Katherine Gelber har genomfört en studie som är av betydelse för uppsatsen. Studien behandlar den individuella och kollektiva friheten till politiskt deltagande genom att lyfta ”Free speech is regarded as an almost unrestricted theoretical good, yet paradoxically, it is routinely restricted in societies that purport to foster that good.”²⁴ Den huvudsakliga tesen i Gelbers studie fokuserar på Nussbaums argumentation om mänsklig värdighet (capabilities) i relation till Habermas ansats om kommunikativt deltagande. Resultatet syftar till att den finns en stark koppling mellan respektive teorier, möjligen inte i deras filosofiska uppbyggnad, utan i hur kommunikativa verktyg kan forma olika uppfattningar av värdighet, och därefter kunna använda dessa till att påverka demokratiska processer.²⁵

Ytterligare studie som bearbetats, av Krushil Watene, utmanar Nussbaums tolkning av universell rättvisa från en specifik ingång, vad det bidrar till *framtida generationer*.²⁶ Den analytiska utgångspunkten i studien är koncentrerad gentemot att Nussbaums tolkning av rättvisa och människans grundläggande värdighet har underlag för positiva inslag inom den rådande världsbilden. Samtidigt så menar Watene att det inte räcker med att skapa en struktur inom området för universell rättvisa ifall den inte anses kompatibel med det förändrande samhället; ”One obvious question to be raised as soon as we include future generations within

---

²⁴ Gelber, Katharine, *Freedom of political speech, hate speech and the argument from democracy: The transformative contribution of capabilities theory*, Contemporary Political Theory, Vol.9, Iss. 3, 2010, s. 304

²⁵ Ibid

²⁶ Watene, Krushil, *Nussbaum's Capability Approach and Future Generations*, Journal of Human Development and Capabilities, 2013, Vol. 14, No.1, 21 - 39

Nussbaum's capability approach is how the list stands up over time.”²⁷. Watene utgår ifrån problem som kan uppstå i framtiden, ökat invånarantal, möjlig begränsning av barnafödelse, vilket kan skapa skiftningar i nivån av värdighet. Dessa problem ställs emot vissa specifika beståndsdelar inom Nussbaums teoretiska uppbyggnad, för att i sin tur kritisera hur dessa är konstruerade för en form av idealform av mänsklig existens, och inte hur denna existens kan se ut i framtiden. Slutsatsen som Watene lyfter fram i studien konceptualiserar att det finns en bristande regleringen av konflikter som kan ta sin form inom Nussbaums teori, vilket kan skapa framtida problemområden. Denna studie har medfört en insikt i den dynamik som existerar inom Nussbaums tolkning av universell rättvisa och det teoretiska underlaget som är formad utifrån denna tolkning.

Det finns vidare två studier som visat sig vara väsentliga i både att kartlägga tidigare forskningsområdet, men även som komplement i analysen som gjorts. Den första, av Jenny Ehnberg, bearbetar en etisk ansats inom rättvisa utifrån ett globalt perspektiv, och visar på ett brett spektrum av globaliseringens inverkan på politisk filosofi. I studien så analyseras de möjliga etiska problemområden inom universell rättvisa som globaliseringen kan medföra, ”The questions surrounding such ethical reflections are many; what form should it take, and given the diversity of the world is it plausible to try to articulate common moral norms?”²⁸ Det krävs enligt studien en etisk reflektion av samhällets normer eftersom den rådande världsbilden inte är statisk utan är konstant utveckling. Genom förändringar som globaliseringen medfört inom politisk filosofi måste det finnas underlag för moraliska dialoger kring denna förändring, för att kunna konceptualisera den normativa utveckling som följer.²⁹ Att bearbeta denna studie har medfört en djupare insikt i rådande diskursetisk argumentation, samt teoretiskt underlag för att forma den analytiska ingången i uppsatsen.

Den sista, av David Lowell Reed, analyserar Nussbaums teori om capabilities approach, för att undersöka ifall den erhåller deliberativa egenskaper.³⁰ Deliberation är i sin tur en form av demokratisk praxis där fokus är att aktivera civilsamhället genom moraliska dialoger för att vara delaktiga i beslutsfattande processer. Studien försöker då konceptualisera att Nussbaums teori erhåller egenskaper som sammanfaller med deliberativa ansatser. För att analysera detta tydliggör författaren till en början tidigare kritik som riktats mot Nussbaums teori. Denna kritik har formats gentemot att teorin inte är tillräckligt dynamisk i dess uppbyggnad, eftersom det

---

²⁷ Ibid, s. 31

²⁸ Ehnberg, Jenny, 2015, s. 14

²⁹ Ibid

³⁰ Lowell Reed, David, *Capability, Environment, and Deliberation: Applying the Capabilities Approach to Environmental Policy-making and Institutional Design*, 2013

inte finns tillräckligt underlag som reglerar den individuella moralen eller praktiska möjligheter att delta i moraliska samtal. Studien tar dock fasta på att det finns en korrelation mellan Nussbaums och deliberativa filosofier, ”...I have suggested that we can derive an account of deliberation and judgment from Nussbaum's own articulation of the CA, and that this account is substantively quite similar to that of deliberative democratic theory [...]”.³¹ Lowell kommer fram till denna slutsats utifrån att Nussbaums teori reglerar dessa kritiska aspekter, och deliberativa egenskaper existerar för att utvärdera, samt utveckla dess innehåll, vilket skapar en dynamisk och utvecklande teori.

Det som är intressant i denna aspekt är att studien utmanar dynamiken inom Nussbaums ansats, samtidigt som den kontextualiseras i sin relation till deliberativ demokrati. Vidare så betyder detta enligt författaren att Nussbaum har kontextualiserat sin tolkning av universell rättvisa på ett sådant sätt att den kan förändras över tid, och därmed kan det ske en etisk dialog inom denna förändring.

1.4.2 PRIMÄRMATERIAL

I uppsatsens arbete, och den analys som genomförts har flera källor bearbetats för att ge en sådan enhetlig bild av syftet som möjligt. Uppsatsen är vidare formad ur ett filosofiskt perspektiv, och saknar därför empiriskt underlag. Detta betyder också, med hänsyn till att uppsatsen är en filosofisk studie, att avgränsningarna som gjorts gentemot studiens omfång är i relation till avgränsningar inom det bearbetade materialet. Det är arbetet med litteraturen som har genererat den slutliga avgränsningen, och därmed framtagit strukturen för uppsatsens inriktning. Med detta sagt så ska materialet som används i olika skeden av detta arbete presenteras, vilket görs utifrån primärkällan och de källor som används som kritiska verktyg.

Martha Nussbaums verk *Frontiers of Justice*,³² är primärkällan i uppsatsen. Verket representerar det huvudsakliga underlaget för teorin om capabilities approach och overlapping consensus, vilket undersökningen fokuserar på. Därav har verket behandlats för att beskriva särdragen inom teorin, och för att konkretisera Nussbaums tolkning av värdighet, rättigheter och universell rättvisa. Teorin som Nussbaum presenterar och argumenterar för, appliceras gentemot flertalet olika filosofiska aspekter som skapar underlaget för rättvisan, och tar sin grund från en Aristotelisk syn på värdighet. Utifrån capabilities approach tar Nussbaum avstamp i att det går att etablera en tvärkulturell konsensus om vad rättvisa och rättigheter ska innefatta.

---

³¹ Ibid, s. 197

³² Nussbaum, Martha, 2007

Det sker samtidigt en avgränsning i hur materialet har behandlats, mestadels eftersom det handlar om att utmana och kontextualisera den övergripande teoretiska ansatsen. Avgränsningen tar sin form utifrån de aspekter som berör rättvisans generella beskaffenhet, vilket gör att Nussbaums tolkningar inom om specifika områden, såsom icke-mänskliga djur och individer med handikapp, inte kommer att behandlas i uppsatsen.

1.4.3 MATERIAL SOM KRITISKA VERKTYG

Jürgen Habermas verk; *The Theory of Communicative Action*,³³ samt *Justification and Application*,³⁴ är en viktig del av materialet i denna uppsats. Habermas argumenterar precis som Nussbaum för universell rättvisa, men också vikten av att kunna hantera diskursetiska förhållanden, samt moraliskt handlande i relation till rättvisan. Skillnaden mellan dem uttrycks i att Habermas argumenterar för att rättvisa bara kan erhålla validitet ifall dess subjekt besitter verktygen för att forma rättvisans ramverk. Teorin är grundad i kommunikativa handlingar, som därefter kan leda till aktioner som leder till förändring eller bekräftning av rådande normer. Habermas bidrar därför med, utifrån diskursetiken, till en annan filosofisk teori om rättvisa, vilket gör att det skapas ytterligare en parameter för att undersöka och utmana rättvisans domän.

Seyla Benhabibs bok *The Claims of Culture*,³⁵ är också ett viktigt kritiskt material. Huvudsakligen lägger Benhabib sitt fokus gentemot civilsamhällets deltagande i moraliska dialoger, för att genom det kunna etablera en gemensam normativ grund i relation till rättvisa och ett värdigt liv. Benhabibs teori kring diskursetiken är till stor del influerad av Habermas verk, men det finns samtidigt skillnader i deras tolkning av diskursetiken. En av dessa skillnader som kommer bearbetas mer utförligt i analysen, är deras tolkning av universalismen och acceptans av normer på en global nivå. Utan att gå in på djupet i de teoretiska skillnaderna nu, går det att argumentera för att de olika ansatserna som använts inom diskursetiska teorier gör att analysen formas till mer dynamisk och kan därför skapa en mer enhetlig bild gentemot det övergripande syftet.

I avslutande kommentar är det värt att nämna att de framtagna källorna fungerar som kritiska incitament för att kunna synliggöra Nussbaums teori i ljuset av en diskursetisk analys.

---

³³ Habermas, Jürgen, 1986

³⁴ Habermas, Jürgen, 1993

³⁵ Benhabib, Seyla, 2002

1.5 DISPOSITION

Det nästkommande kapitlet kommer att bearbeta Nussbaums teori genom att bryta isär dess filosofiska uppbyggnad, vilket sker utifrån olika delmoment. Som ingång framställs en definition av capabilities, vilket presenteras både utifrån dess konkreta form, men också genom dess filosofiska bakgrund för att skapa underlag gentemot resterande beståndsdelar i teorin. Därefter undersöks capabilities approach, för att fastställa Nussbaums argumentation kring rättvisan som en för-politisk ansats. Detta görs genom att tydliggöra väsentlig argumentation om de verktyg som Nussbaum lyfter fram som säkerställer att capabilities approach verkställs på korrekt sätt. Som avslutning i bearbetningen av Nussbaums teori kommer ansatsen om universell rättvisa att behandlas, då genom överlappning consensus. Även här kommer en övergripande definition att göras. Detta vägleder övergången från filosofin inom capabilities approach till en förståelse om hur Nussbaum ser teorin som en möjlighet att erhålla tvärkulturell konsensus. Utifrån detta vägleds undersökningen till områdena inom rättvisa och mänskliga rättigheter, vilket avslutar bearbetningen av Nussbaums teori.

Då Nussbaums teoretiska beståndsdelar är kartlagda tar den diskursetiska analysen form och framställs utifrån tre steg. I den första delen utmanas capabilities filosofi genom diskursetikens validitetskrav. Del två ställer diskursetiken gentemot capabilities approach för att undersöka ifall det finns möjlighet till normativt deltagande inom dess filosofi. Som avslutning tar analysen därefter avstamp gentemot universell etik och tvärkulturella normer. Analysen följer därför den tidigare bearbetade teorins delmoment för att säkerställa att dessa kan utmanas separat, och därefter sammanfogas till en enhetlig analys. Genom att tillförse olika analytiska verktyg gentemot Nussbaums teoretiska ramverk formas därefter en slutsats i relation till uppsatsens huvudsakliga syfte.

De sista delarna i uppsatsen kommer bearbeta en övergripande diskussion och en sammanfattning. Diskussionen tar upp fristående argumentation av författaren om väsentliga delar som uppkommit genom arbetets gång. Likaså sker det en allmän reflektion om uppsatsens olika moment, genom att återkoppla till tidigare kunskap om ämnet och teoretikerna som behandlats. En kort reflektion gällande forskningsläget inom uppsatsens område görs, vilket kompletteras med vad framtida forskning kan generera och inom vilka områden detta kan ske. Sammanfattningen avslutar därefter uppsatsen genom att återkoppla till helheten av arbetet och dess olika delmoment.

2. UNDERSÖKNING – NUSSBAUM

2.1 CAPABILITIES – EN DEFINITION

Då det ska definieras vad capabilities är utifrån Nussbaums teori, vill jag argumentera för att det går att göra på två sätt. Den första är att uttrycka dess grundläggande funktion. Capabilities är "... an account of minimum core social entitlements...",³⁶ som genererats för att befästa varje människas enskilda värdighet. Dessa förmågor fungerar som en filosofisk premiss för ett värdigt liv, men skapar samtidigt ett underlag för att kunna utvecklas till substantiella policys inom rättvisa och rättigheter.³⁷ Förmågorna, i sammanfattad form, ser ut som följer: *Life*; att leva sitt liv utifrån sin fulla kapacitet och längd, *bodily health*; innefattar att kunna ha tillgång till mat, tak över huvudet och grundläggande hälsa. *Bodily integrity*; fri rörlighet, frihet från våld och sexuellt våld, möjligheter till sexuell tillfredsställelse och valmöjligheter till reproduktion. *Senses, imagination, and thought*; att få tänka för sig själv, utveckla fantasi, reflexivitet – och att etablera dessa genom de premisser som krävs, såsom utbildning, religiös utövning, eller utveckla musikaliska färdigheter. *Emotions*; att fritt få känna och uttrycka sina känslor, mot sig själv och andra, samt att inte bli begränsad kring detta eller att brista i utvecklingen kring känslor, *practical reason*; att kunna forma egna uppfattningar av vad som är ett gott liv, samt att kunna vara kritisk till sitt egna liv. *Affiliation*; A - att leva ett liv i relation till andra, att erkänna medmänsklighet och få detsamma, B - icke-diskriminerande rättighet, självrespekten är central och genereras i den form vi väljer att uttrycka oss i livet. *Other species*; leva i relation till naturen, samt de arter som innefattas, *play*; rätten att leka, skratta och åtnjuta kreativa aktiviteter av olika slag. *Control over one's environment*; A - *political*, deltagande i processer som styr ens liv, B - *material*, ägande och ett jämlikt ägande med andra, rätt till jobb och att jobba utifrån premissen som representerar sig själv.³⁸ Dessa tio förmågor är en av definitionerna för att konceptualiserar capabilities innehåll och uppbyggnad.

Den andra ingången för att konkretisera och utveckla vad Nussbaums begrepp om capabilities innefattar, är hur förmågorna är uppbyggda, vilket görs genom att uppmärksamma dess koppling till den Aristoteliska filosofin. Dessa capabilities tar sin form från konceptet av mänsklig värdighet, och mer bestämt utifrån, "...the Aristotelian/Marxian conception of the human beings as a social and political being, who finds fulfillment in the relations with

---

³⁶ Nussbaum, Martha, 2007, s. 75

³⁷ Ibid, s. 74–75

³⁸ Ibid, s. 76–78

others.”³⁹ Nussbaum utvecklar sin argumentation ytterligare genom att uppmärksamma värdighetens normativa uppbyggnad;

The Aristotelian conception sees the human being as a ”political animal,” that is, not just a moral and political being, but one who has an animal body, and whose human dignity, rather than being opposed to this animal nature, inheres in it, and in its temporal trajectory.⁴⁰

Detta syftar till att individer har en inneboende form av värdighet som erkänns vid födseln, likaså att individer är sociala varelser och därav finner subjektiv uppfyllelse i relation till andra. Samtidigt betyder detta att Nussbaum tar avstånd från metafysiken, ”Although, as a type of political liberalism, it eschews reliance on any deep metaphysics of human nature, it operate with a conception of the person that it develops for political purposes [...]”,⁴¹ och lyfter istället fram individuella normer som verktyg i sociala och politiska ändamål. Nussbaum formar utifrån detta sin argumentation kring att capabilities grundar sig inom den Aristoteliska filosofin, men likaså den liberala politiska filosofin.⁴²

Nussbaum menar vidare att trots att den liberala bakgrunden influerar capabilities uppbyggnad så är det inte ett medel för att ge motstånd eller svar till sociala orättvisor. Istället ska den liberala ansatsen, tillsammans med den Aristoteliska filosofin om mänsklig värdighet ses som ett verktyg för att en för-politisk filosofi kring rättvisa ska etableras.⁴³ Nussbaum argumenterar för att capabilities befäster sig inom den liberala filosofin, men då den implementeras inom politisk verksamhet är konceptet formbart för olika former av politisk praxis. Detta visar att capabilities är utformade på ett sådant sätt, som Lowell formulerar det; ”The unique characteristic [...] is the evaluative space that it creates.”⁴⁴ Vad Lowell syftar till är relationen mellan den liberala filosofin och praktiker inom rättvisan som capabilities är en del av, samt möjligheten att utvärdera hur praktikerna förhåller sig till denna filosofi. Nussbaum argumenterar i liknande aspekter och menar att capabilities är starkt sammankopplad med politisk rättvisa. Detta gör att ifall capabilities filosofi representerar grunden i politiska praktiker erhålls det också verktyg för att utvärdera relationen mellan filosofi och praktik.⁴⁵

Sammanfattningsvis kan det vara fördelaktigt att tydliggöra att de två presenterade

---

³⁹ Ibid, s. 85

⁴⁰ Ibid, s. 87

⁴¹ Ibid, s. 86

⁴² Ibid, s. 85 - 86

⁴³ Ibid, s. 75–76

⁴⁴ Lowell Reed, David, 2013, s. 4-5

⁴⁵ Nussbaum, Martha, 2007, s. 69-75

ingångarna har minst lika stor vikt i innehållet av capabilities. Den första sektionen representerar en övergripande definition av förmågorna, vilket argumenteras för att vara en väsentligt och koncis ingång i teorin. Den andra delen återger de huvudsakliga filosofiska dragen inom capabilities för att ge klarhet i dess uppbyggnad.

The capabilities are not understood as instrumental to a life with human dignity: they are understood, instead, as ways of realizing a life with human dignity, in the different areas of life with which human being typically engage.⁴⁶

Capabilities är därför grundläggande förmågor som varje enskild människa ska erhålla för att ett liv ska anses värdigt. Då den existerar både inom rättvisans filosofi och i politisk verksamhet ger det möjlighet att utvärdera dess relation, och på så vi kan värdigheten fortlöpa i dess praktiska verksamhet.

2.2 CAPABILITIES APPROACH – VAD ÄR DET?

Efter att presentationen om capabilities har gjorts kan fråga ställas; hur ska capabilities och capabilities approach utmynnas som en filosofisk tolkning av universell rättvisa?

Nussbaum har hämtat mycket inspiration till sin tolkning av rättvisa från John Rawls och hans arbete inom kontraktsteori. Detta, utifrån Nussbaums tolkning av Rawls, är kravet på samtal inom specifika agendor som berör civilsamhället, "...the idea of the social contract, in which rational people get together, for mutual advantage, deciding to leave the state of nature and to govern themselves by law."⁴⁷ Genom att föra samtal mellan parter inom civilsamhället, samt att dessa parter är rationella, kan det skapas en enhetlig bild av etiska och moraliska problemområden. Nussbaum tolkar Rawls grundtanke av kontraktsteori som att ifall rationella samtal sker mellan civilsamhälle och institutioner, så erhåller individer en starkare koppling till dess styre under lag.⁴⁸ Kontraktsteorier har samtidigt under senare tid utvecklats för att fördjupa perspektivet som John Rawls argumenterar för, vilket Nussbaum delvis gör.⁴⁹ Trots att kontraktsteorier historiskt sätt har en stark ställning, samt dess möjlighet till att influera demokratiska processer och rättvisa, finns det problematiska områden.⁵⁰ Anledningen till att uppmärksamma vikten av kontraktsteori tar sin grund utifrån Nussbaums filosofiska koppling

---

⁴⁶ Ibid, s. 161

⁴⁷ Nussbaum, Martha, 2007, s. 2 - 3

⁴⁸ Ibid, s. 3–4

⁴⁹ Ibid, s. 2–4

⁵⁰ Ibid, s. 3–5

till Rawls teori. Det är också värt att påpeka att de problematiska områdena inom kontraktsteori genererar underlaget för Nussbaums utvecklande av hennes egna teori, samt hennes kritiska avståndstagande gentemot Rawls.⁵¹

De områden inom social rättvisa som kan erhålla denna problematik, och är Nussbaums underlag för att utveckla Rawls teori är; fysisk och mental nedsättning, universell tolkning av rättvisa, samt det Nussbaum kallar för ”nonhuman animals”.⁵² Trots att dessa tre punkter är en stor del av Nussbaums teoretiska utgångspunkt, så måste det ske en avgränsning som tar avstamp inom uppsatsens analytiska ramverk. Som tidigare nämnt så kommer detta ske, i den utsträckning som går, gentemot Nussbaums tolkning av universell rättvisa. Däremot så kommer inte denna avgränsning att förminska teorins anspråk, utan de teoretiska premisserna inom capabilities approach kontra overlapping consensus kommer likväl att behandlas, dock med fokus på relationen till universell rättvisa.

Så, nu när presentationen av en kortfattad historia om Nussbaums inspiration är gjord, kan frågan ställas; vad är capabilities approach? Till en början bör det nämnas att Nussbaums ansats för capabilities approach är formad utifrån samma filosofiska grund som capabilities, och kan därför ses som nästa steg i teorins uppbyggnad.⁵³ Detta betyder att capabilities approach är ett verktyg som ”[...] account of core human entitlements that should be respected and implemented by the governments of all nations, as a bare minimum of what respect for human dignity requires.”⁵⁴ Den centrala aspekten för capabilities och capabilities approach handlar alltså om att konkretisera en värdegrund inom politisk verksamhet, både genom filosofiska aspekter men också praktiskt.

We think about human dignity and what it requires. My approach does this in an Aristotelian/Marxian way, thinking about the prerequisites for living a life that is fully human rather than subhuman, a life worthy of the dignity of the human being. We include in this idea the idea of sociability and, further, the idea of the human being as a being with, in Marx’s phrase, ”rich human need.”⁵⁵

Nussbaum har som mål att capabilities, om rätt tillhandahållna, ska tillförse och befästa mänsklig värdighet, samt att få denna värdighet att fortsätta att utvecklas genom politisk

---

⁵¹ Ibid, s. 4–6

⁵² Ibid, s. 1–3

⁵³ Ibid, s. 70–71

⁵⁴ Ibid, s. 70

⁵⁵ Ibid, s. 278

praxis.⁵⁶ Capabilities approach är därför konstruerad som en för-politisk filosofi, som ska kunna appliceras inom politisk praxis i relation till rättvisa, för att säkerställa värdigheten som varje människa har rätten till.

Värdigheten är inget som Nussbaum argumenterar utifrån ett metafysiskt perspektiv, utan hon betonar att förmågorna är konstruerade för att enskilda individer ska kunna forma enskilda uppfattningar om vad värdighet är. Poängen, som Nussbaum tydligt betonar, är att capabilities approach ska konkretisera ett filosofiskt innehåll, vilket i sin tur ska ta avstånd från vad värdighet kan representera. Istället ska tolkningen av värdigheten ses som något som kan delas mellan individer för att skapa en intersubjektiv uppfattning av vad den bör representera. Sker detta utbyte mellan individer ser Nussbaum inget motstånd till att filosofin kring värdighet ska kunna få universellt gehör, vilket då skapar möjligheten för globala politiska mål inom rättvisa.⁵⁷ Så, capabilities approach är ett filosofiskt verktyg i ett för-politiskt stadium av rättvisa, och ifall ansatsen appliceras kan filosofin genereras ut i praktiker som arbetar inom dess ramverk.

2.3 CAPABILITIES APPROACH OCH DESS INNEHÅLL

2.3.1 THRESHOLD LEVEL SOM MINIMUM FÖR RÄTTVISA

Som tidigare nämnts är det återkommande i Nussbaums argumentation att capabilities approach byggs upp genom konceptet av mänsklig värdighet och tar utifrån det formen som en rättviseteori. Däremot räcker värdigheten som filosofisk ingångspunkt bara en bit på vägen för att etablera rättigheter och rättvisa. För att ta ett steg mot de strukturella förhållandena inom capabilities approach är det dock väsentligt att bära med sig hur värdigheten influerar och genomsyrar dess ideologi.

Nussbaum förklarar att varje enskild capability besitter en *threshold level*, vilket är en miniminivå som måste eftersträvas för att förmågan ska anses upprätthålla värdigheten.⁵⁸ Detta betyder i Nussbaums mening att ifall en eller flera capabilities inte når över denna nivå, så brister alla capabilities: "...beneath which it is held that truly human functioning is not available to citizens; the social goal should be understood in terms of getting citizens above this capability threshold."⁵⁹ Med detta menar Nussbaum att listan av capabilities representerar ett övergripande mål gentemot rättvisa och rättigheter, men ifall en av dessa inte representeras ovanför den abstrakta threshold level (miniminivå), så kan inte samhället representera rättvisan

---

⁵⁶ Lowell Reed, David, 2013, s. 4-5

⁵⁷ Nussbaum, Martha, 2007, s. 70-71

⁵⁸ Nussbaum, Martha, 2007, s. 71

⁵⁹ Ibid, s. 71

fullt ut.⁶⁰ Det Nussbaum försöker conceptualisera med att aktiveringen av en threshold level är den grundläggande nivån av värdighet som rättvisan kräver. Samtidigt är det också denna nivå som visar att capabilities approach har som mål att expandera rättvisans gränser: ”Then, having identified that (extreme) threshold, we seek a higher threshold, the level above which not just mere human life, but *good* life, becomes possible.”⁶¹

Detta är en viktig aspekt att lyfta, eftersom argumentationen kring en threshold level berör vad som skulle kunna kallas för kärnan inom capabilities approach; värdighetens funktion. Genom att erhålla denna bild, kan det argumenteras att Nussbaum tar en *egalitär* ansats gentemot värdigheten, och därmed även rättvisa. Däremot är det viktigt att uppmärksamma att Nussbaums ansats inom capabilities approach i sin *helhet* inte representerar en egalitär filosofi eller praxis. Detta framkommer då Nussbaum argumenterar för att capabilities approach inte säger något om hur rättvisa eller orättvisor ska hanteras ovanför en threshold level. Det egalitära incitamentet i denna bemärkelse existerar istället *inom* konceptet av en threshold level, vilket påvisar en jämlik miniminivå av värdighet som delas mellan individerna som berörs. Vidare anses det att strukturen kring en threshold level kan skapa ett omfång av rättvisan, som i sin tur gör värdigheten till allomfattande. Det är en intressant aspekt att lyfta, då Nussbaum argumenterar för att värdigheten genomsyrar rättvisan, och ifall värdigheten inte erhålls på en jämlik nivå, så kan inte rättvisan ses som fulländad.

Ytterligare en anledning till varför aspekten av threshold level inom capabilities approach är av stor vikt, som jag tidigare lyft genom Lowell,⁶² och som Nussbaum ursprungligen betonar är dess utvärderande förmåga.

...the notion of human nature in my theory is explicitly and from the start *evaluative*, and, in particular, *ethically evaluative*: among the many actual features of a characteristic human form of life, we select some that seem so normatively fundamental that a life without any possibility at all of exercising one of them, at any level, is not a fully human life, a life worthy of human dignity, even if the others are present.⁶³

Nussbaum väger här in mänsklig natur i sin teori, vilket hon menar tar sin form utifrån att den ska kunna granskas och utvärderas, speciellt genom etiska premisser.⁶⁴ Nussbaum menar att ifall en grundläggande nivå av värdighet etableras, skapas det också utrymme för att utvärdera

---

⁶⁰ Ibid, s. 75

⁶¹ Ibid, s. 181

⁶² Lowell Reed, David, 2013, s. 4-5

⁶³ Nussbaum, Martha, 2007, s. 181

⁶⁴ Ibid, s. 181-182

denna nivå. Detta är möjligt då threshold level konstruerar en bild av vad värdigheten kräver för att den ska kunna etableras, och att ifall nivån inte uppnås är det etiskt ohållbart.

Gelber argumenterar för att capabilities approach i relation till threshold level visar på balansen mellan statens positiva och negativa skyldigheter.⁶⁵ Genom att erhålla Nussbaums idé av en threshold level så kan värdigheten, och rättvisan likaså, utvärderas i det abstrakta rummet mellan positiva och negativa skyldigheter inom staten.

Nussbaum's argument by contrast makes explicit claims about the minimum requirements that must be established before an individual-based conception of the good life can be sought. Therefore, Nussbaum's proscription of a normative version of the good life applies only once the capabilities threshold has been attained...the development of individual capabilities in ways that prevent individuals from becoming capable of constructing and implementing their own conception of the good life, there are grounds for its regulation.⁶⁶

För att förklara; positiva skyldigheter från staten representerar aktiveringen av capabilities och capabilities approach, som ger varje enskild människa, inom statens representationsområde, tillgång till dessa förmågor. De negativa skyldigheterna däremot tar sin form som så att varje människa, i den mån de vill, ska kunna utveckla dessa förmågor och utnyttja dessa i vilken riktning de än vill. Följetången mellan dessa skapar, en starkare möjlighet att utvärdera rättvisan och de rättigheter som den ska medföra.

Incitamentet om att capabilities och capabilities approach har utvärderande egenskaper, som Nussbaum, Lowell och Gelber bearbetar i olika aspekter, kan anses legitimt då värdigheten ska representeras gentemot alla individer. Detta gör att det måste ske någon form av reflektion för att kunna klargöra ifall denna nivå ska uppnås, samt vad som ska göra ifall den inte är nådd. Däremot måste det, i avslutande skede av detta delkapitel, betonas att Nussbaums idé om en threshold level inte säger något om hur rättvisan ska aktiveras per se, utan att rättvisan tar sin legitima form då den överskrider threshold level. Därför ska teorin utmanas ytterligare genom att bearbeta på vad Nussbaum kallar för *functioning*, spelrummet inom och aktiveringen av varje förmåga.

---

⁶⁵ Gelber, Katharine, 2010, s. 319 - 320

⁶⁶ Ibid, s. 319

2.3.2 FUNCTIONING I RELATION TILL THE THRESHOLD

Nussbaum menar att; ”All capabilities essentially represent a *state of enablement*, or a *real opportunity* to pursue a valued function. One can, of course, opt not to pursue that function, or one may simply fail in pursuing it [...]”.⁶⁷ Detta representerar den grundläggande ansatsen gentemot functioning och förespråkar ett mer subjektivt förhållande till konceptet av rättvisa då den representerar individuella eftersträvan. Nussbaum betonar att capabilities i sin renaste form, ifall de etableras inom politisk rättvisefilosofi, inte enbart ska fungera som resurser,⁶⁸ utan capabilities ska fungera som ett ramverk; ”The basic intuitive idea [...] begin with a conception of the dignity [...] a life that is worthy of that dignity - a life that has available in it ”truly human functioning.”.⁶⁹

Värdigheten är något som fortsätter att ha en central del i Nussbaums argumentation, men värdigheten används här för att påvisa intersubjektiv eftersträvan. Detta betyder att functioning ska generera och befästa att individer har möjligheten att antingen enskilt eller i relation till andra, utvecklas som människor. I den aspekten tar functioning steget mot en möjlig intersubjektivitet, då individer står i relation till andra människor och omvärlden. Detta gör att individer kan välja, i viss mån, hur påverkan från omvärlden ska kontextualiseras i sitt egna liv. Nussbaum menar att den normativa grunden inom functioning alltid ska förhålla sig gentemot valbara möjligheter, där värdigheten tar sin form i att kunna göra dessa enskilda val, som i sin tur är formade av personens egna erfarenheter och mål i livet.⁷⁰

Capabilities i Nussbaums mening, formas gentemot specifika politiska mål, och functioning är spelrummet för individen inom dessa mål. Varje individ ska ha möjligheten att aktivera, samt utnyttja funktioner utifrån dess egna behov, för att forma ett värdigt liv. Nussbaum menar samtidigt att capabilities utvecklas från filosofin för att möjligen kunna ta form som politisk praxis. Däremot är det då viktigt att särskilja politisk praxis från functioning så det inte formar paradoxala förhållanden.⁷¹ Paradoxen* handlar om att functioning representerar en subjektiv form av värdighet, och att detta uttryckligen inte behöver regleras genom politisk policy eller praxis; ”To dragoon all citizens into functioning in these ways

---

⁶⁷ Lowell Reed, David, 2013, s. 6

⁶⁸ Nussbaum, Martha, 2007, s. 75

⁶⁹ Ibid, s. 74 – referensen till ”truly human functioning” kommer från – Marx, Karl, *Economic and Philosophical Manuscripts*, 1844. Nussbaum påpekar här, vilket jag vill fortsätta betoningen av, att Marx i denna aspekt fungerar som en utomstående referens till politisk filosofi (fritext av uppsatsens författare).

⁷⁰ Ibid, s.199

⁷¹ Ibid, s. 171

* Nussbaum använder inte själv begreppet paradox, däremot anser jag att det finns paradoxala förhållanden inom argumentationen som behandlar functioning i relation till capabilities, samt hur functioning ska agera fristående från capabilities då detta är implementerat.

would be dictatorial and illiberal.”⁷² Det Nussbaum syftar till är att politisk praxis kan förespråka, uppmana och skapa verktyg för att individer ska kunna aktivera vissa funktioner, men får inte bestämma att enskilda individer ska aktivera en specifik funktion. Ifall denna dynamik inte upprätthålls skapas en paradox inom området av självförverkligande.

Tolkningen kräver dock en ytterligare förklaring då den kan anses tvådelad: ”Only in the area of self-respect and dignity itself do I think that actual functioning is the appropriate aim of public policy.”⁷³ Utifrån detta går det att utläsa att Nussbaum anser att policys bör konstrueras kring konceptet av functioning, men samtidigt inte i dess fulla omfång. Nussbaum utgår ifrån att capabilities approach, som functioning förhåller sig till, ska existera inom någon form av politisk policy för att kunna implementeras. Däremot syftar Nussbaum till att den policyn i sin tur inte *får* reglera den subjektiva delen hos individen. Detta betyder alltså att målet inte är att forma functioning inom politiska agendor, utan att functioning aktiveras utifrån *implementeringen av capabilities approach* som politisk praxis. Nussbaum menar vidare, för att återkoppla till paradoxen, att ifall capabilities är det ultimata målet inom politisk verksamhet för att uppnå social rättvisa, så måste den filosofiska aspekten av värdighet aktiveras inom capabilities, och därefter kan functioning ska aktiveras i sin tur.⁷⁴ Detta betyder att ifall politisk implementering sker utifrån dessa premisser så avsägs det att individer *ska* aktivera specifika funktioner. Istället stärker det individens subjektivitet genom att policyn reglerar att individer *kan* aktivera specifika funktioner för att forma ett värdigt liv. Paradoxen ovan kan orsaka problematisk förståelse av functioning i relation till capabilities och capabilities approach, men samtidigt så är förhållandet dem emellan relativt överskådligt. Nussbaum menar att det är viktigt att särskilja dessa två beståndsdelar, eftersom tyngden bör finnas inom den delen som ska implementeras som politisk praxis.⁷⁵

Trots att Nussbaum betonar att capabilities och functioning bör separeras i viss mån, går det samtidigt att argumentera för att de har en tydlig koppling till varandra.⁷⁶ Det går även att argumentera för att det finns en problematik i att inte aktivera friheten inom functioning som politisk praxis, men trots detta så erhåller teorin positiva aspekter. Till att börja med fungerar det som ett verktyg i relation till negativa skyldigheter från staten, vilket gör att friheten formas utifrån ett subjektivt perspektiv, där aktivering av frihet sker utifrån individens egna premisser. Detta betyder att politisk praxis delvis tar avstånd från individen och friheten existerar istället

---

⁷² Ibid, s. 171

⁷³ Ibid, s. 172

⁷⁴ Ibid, s. 171–173

⁷⁵ Ibid, s. 171–172

⁷⁶ Ibid, s. 351–352

inom individens enskilda val att forma sitt liv utifrån de möjligheterna som presenteras för denne. Däremot skapar det tendenser av problematik då vissa individer har starkare ”själsliv” än andra, vilket betyder att functioning kan minska i sin styrka. Vidare betyder också att även fast en individ blir presenterad med möjligheten till att aktivera dessa förmågor, kan det vara svårt att ta fasta på hur detta ska ske. Sist finns det en poäng i att lägga tyngden gentemot capabilities såsom Nussbaum argumenterar för. Detta gör i det här fallet att capabilities formas till fundamentet, och friheten skapas utifrån det.

2.3.3 FRÅN FILOSOFI TILL PLURALISTISK JÄMLIKHET?

Frågan bör nu ställas hur denna filosofiska grund står i relation till mer praktiska exempel, vilket kan påvisas genom att uppmärksamma dess *praktiska filosofi*. Till att börja med kommer det uppmärksammas, för att klargöra tidigare teoridelars kärna, hur Nussbaums teoretiska argumentation tar sin form.

Adequacy, eller lämplighet, är det som återspeglar den hittills bearbetade teorin. Nussbaum tar avstamp gentemot att det ska finnas en relation till de subjekt som teorin är utformad gentemot, vilket innebär implementationen av rättvisa måste visa lämplighet gentemot dessa subjekt; “to secure equality of opportunity [...] it is especially important that we secure adequate opportunities for public functioning to poor and minority communities whose voices would otherwise be drowned out by the more educated and articulate voices [...]”.⁷⁷ Nussbaum menar att capabilities approach är formad som en tillräcklig filosofisk praxis för att ta form inom ett pluralistiskt samhälle, alltså en filosofisk ingång som väger in de sociala och kulturella skillnaderna som kan existera inom denna pluralism.⁷⁸ Frågan blir då, representerar capabilities approach en tillräcklig politisk filosofi för att forma en *jämlig* social rättvisa?

Som tidigare påvisats är värdighet det centrala inom capabilities approach. Det som Nussbaum fortsätter att framställa med utgångspunkt inom detta är att det inte bara handlar om värdighet i sig, utan om en *jämlig värdighet*.⁷⁹ Tyngden i detta argument utgår ifrån att capabilities approach formar ett utrymme för jämlikhet genom respekten av pluralism, ”... if we insist that the appropriate political target is capability and not functioning, we protect pluralism here again.”⁸⁰ Nussbaum rättfärdigar detta genom att listan av capabilities berör

---

⁷⁷ Lowell Reed, David, 2013, s. 69–70

⁷⁸ Nussbaum, Martha, 2007, s. 297–298

⁷⁹ Ibid, s. 292

⁸⁰ Ibid, s. 297

centrala förmågor och attribut som enskilt och tillsammans har inslag av pluralism. Betoningen existerar inom förmågornas beskydd för pluralism, till exempel genom yttrandefrihet, religionsfrihet och föreningsfrihet. Genom att åberopa dessa förmågor i relation till en jämlik värdighet, representeras ett pluralistiskt samhälle. Detta kan ses som Nussbaums underlag för att säkra lämpligheten i tolkningen av rättvisa, genom att stärka filosofin så den inkapslar pluralismen.⁸¹

All modern nations contain, internally, a wide range of religious and other views about human life. And the international community contains an even greater variety than does any single nation. So it is important to be respectful of the many ways citizens choose to live, provided that those do not cause harm to others in areas touched upon by the central capabilities.⁸²

Det Nussbaum framhäver inom denna del av teorin är att pluralism kan ses som en vägledare till jämlikhet, samt att jämlikhet kan befästas genom pluralismen.⁸³ För att förklara i relation till citatet ovan: capabilities approach uppmärksammar och erkänner en dynamik inom det sociala spektrumet av ett mänskligt liv, där kulturella och religiösa kopplingar är några av beståndsdelarna. Detta gör att rättvisa måste sammankopplas med denna dynamik, och på så vis representeras pluralism. Erkänns detta så erhålls en form av jämlikhet, vilket gör att pluralism representerar ett mål för att uppnå jämlikheten. Likaså ifall jämlikheten, i relation till capabilities approach, tar sin form genom att fånga upp denna dynamik av sociala och kulturella skillnader, så befäster det ett pluralistiskt samhälle.

Functioning, i den aspekt som tidigare presenterats, har därför som egenskap att indirekt representera den pluralistiska bryggan inom social rättvisa. Genom att forma capabilities och capabilities approach som det huvudsakliga politiska målet, och att särskilja på dess relation till functioning, så står functioning för friheten att aktivera förmågorna såsom man själv vill. Detta gör i sin tur att capabilities approach kan implementeras inom olika samhällen och nationer, oberoende de sociala, ekonomiska och kulturella färdigheter som existerar. Detta är möjligt eftersom functioning representerar verktyget för att aktivera individen, trots differensen i dessa färdigheter. Återigen, capabilities formar grunden för jämlikhet, men functioning tar steget för att implementera dessa, genom att påvisa ”the major liberties that protect pluralism are central

---

⁸¹ Ibid, s. 79 - 81

⁸² Ibid, s. 296

⁸³ Ibid, s. 295–298

items on the list: freedom of speech, freedom of association, freedom of conscience.”⁸⁴ Vilket då betyder att capabilities befäster dessa friheter (rättigheter) och functioning konceptualiserar dess pluralistiska uttryck, genererat från subjektiviteten hos individen.

Utifrån den premissen skapas det pluralism i kontext av värdighet och social rättvisa, genom balansen mellan positiva och negativa rättigheter. Det går vidare att argumentera för att det inte bara skapas *ett* perspektiv utan pluralism, utan *två*. Ifall teorin bryts isär ytterligare går det att urskilja att pluralismen, genom Nussbaums koncept av functioning, formar olika ramverk beroende på abstraktionsnivån. Den ena förespråkar en form av intersubjektiv pluralism, där självet, i relation med andra kan aktiveras genom olika förutsättningar. Detta betyder att individer har möjlighet till subjektivt utbyte sinsemellan, vilket i sin tur gör att självet kan utvecklas i pluralistisk mening. Samtidigt, för att lyfta den andra aspekten, existerar det en pluralism på ett internationellt plan, mellan stater och nationer. Det finns en poäng i att uppmärksamma detta, speciellt då Nussbaum argumenterar för att capabilities approach är en ansats gentemot *universell* rättvisa. Capabilities approach tar formen som tvärkulturella normer av jämlik värdighet, och eftersom detta representerar pluralism, betyder det också att det måste ske ett tvärkulturellt utbyte mellan dem som berörs av dess ramverk. Den universella ansatsen kan ses genom ”Within certain parameters it is perfectly appropriate that different nations should do this somewhat differently, taking their histories and special circumstances into account.”⁸⁵ Detta betyder att värdigheten och dess normativa grund hämtar delar av sin kraft från stater och nationer som representerar denna filosofi, samtidigt som Nussbaum tar hänsyn till enskilda staters suveränitet och dess normativa dynamik. Nussbaum menar därav att pluralismen kan se olika ut, eftersom att functioning kan formas på olika sätt beroende på vilken stat eller nation som accepterar denna värdighetsgrund. Utifrån detta menar Nussbaum capabilities approach representerar pluralism på en universell nivå eftersom filosofin inom capabilities approach är anpassad till staters suveränitet och historia i dess implementation.⁸⁶ Vidare menar Nussbaum att capabilities approach är tvärkulturellt uppbyggd, och måste därför erhålla en tvärkulturell bild av jämlikhet för att erhålla legitimitet, det vill säga internationellt utbyte av normer. Utifrån detta betonar Nussbaum också att capabilities approach inte är i fast form, utan kan förändras över tid, beroende på när och var filosofin implementeras. Genom det kan capabilities approach ta olika skepnader, som tar sitt uttryck till exempel genom dynamiska threshold levels.⁸⁷

---

⁸⁴ Ibid, s. 298

⁸⁵ Ibid, 78 - 79

⁸⁶ Ibid, s. 77–79

⁸⁷ Ibid, s. 180–181

För att sammanfatta detta delkapitel går det alltså att utläsa två aspekter av pluralism i Nussbaums teori, en intersubjektiv och en internationell. Detta betyder att jämlikheten ska kunna ta sin form i båda dessa abstraktionsnivåer, vilket gör att omfånget av functioning ökar. Jämlikheten ska kunna träda fram genom att capabilities approach implementeras i vilket stat eller nation som helst, vilket betyder att den till en grad representerar ett verktyg för en internationell form av pluralism. Vidare, eftersom functioning i viss mån reglerar pluralismen, och pluralismen representerar en jämlik värdighet kan det ses som ett intersubjektivt incitament. Detta eftersom värdigheten som etableras inom capabilities approach förhåller sig till en jämlik värdighet, och därmed en intersubjektiv pluralism.

2.4 NUSSBAUM, UNIVERSALISMEN OCH MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

I föregående delkapitel presenterades och granskades filosofin inom universell rättvisa i Nussbaums teori. Hittills har de teoretiska beståndsdelarna konceptualiserat grunden i denna rättviseteori, samt dynamiken som existerar inom dess ramverk. I nästa skede kommer *overlapping consensus* att behandlas. Första delen kommer att definiera begreppet, både utifrån dess filosofiska bakgrund men också i relation till capabilities approach. Den andra delen kommer att ta definitionen och applicera den gentemot internationell rättvisa, vilket kommer att generera en tydligare bild hur teorin är implementerbar i en bredare aspekt. Sist, för att återknyta, kommer totalen av dessa beståndsdelar att appliceras gentemot mänskliga rättigheter. Detta är något som uppsatsen har cirkulerat tidigare, men i detta läge kommer mänskliga rättigheter att ta en tydligare form i analysen.

2.4.1 OVERLAPPING CONSENSUS – EN DEFINITION

Då universalismen och capabilities approach förs samman, introducerar Nussbaum *overlapping consensus*. Innan definitionen tar sin form, är det dock värt att nämna att konceptet om overlapping consensus ursprungligen är hämtat från John Rawls politiska filosofi. Däremot är syftet att sammanfoga Nussbaums mer utvecklade capabilities approach gentemot konceptet av overlapping consensus.⁸⁸

Så, för att forma en grundläggande uppfattning om hur overlapping consensus är uppbyggd och vad detta koncept förespråkar återkommer Nussbaum till Rawls grundläggande filosofiska ingång; ”[...] I take over some central ideas from John Rawls.[...] the idea of overlapping consensus (the idea that people with different metaphysical and religious

---

⁸⁸ Nussbaum, Martha, 2007, s. 6 – 8

conceptions can accept the core of the political conception).”⁸⁹ Overlapping consensus ses då som att individer från olika sociala och kulturella bakgrunder kan finna en tvärkulturell acceptans om en grundläggande politisk filosofi. Definitionen av det metafysiska tar sin form utifrån att varje enskild individ inte enbart ska ses som ett *medel* utan som ett *ändamål*, oavsett social och kulturell bakgrund. Här menar Nussbaum, i tolkning av Rawls, att ändamålet i denna aspekt är ett värdigt liv.⁹⁰ Det är dock viktigt att förstå att Nussbaums ansats inom capabilities approach tar avstånd från metafysiken, och Nussbaum förhåller sig istället till ”...notions of the human and of central human capabilities are, then, evaluative and ethical. [...] because the list is designed to be the basis of an overlapping consensus in a pluralistic society, it is explicitly nonmetaphysical.”⁹¹ Nussbaum menar med detta att capabilities approach och overlapping consensus förhåller sig till en normativ värdegrund av rättvisa, som etiskt ska kunna utvärderas. Till skillnad från metafysiken är de religiösa och kulturella aspekterna i citatet från Rawls lättare att kontextualisera i förhållande till Nussbaums teori. Dessa förhåller sig enligt Nussbaum till dynamiken inom individuell subjektivitet, vilket förespråkar att olika religioner och kulturer, samt dess olika aspekter kan leva i samklang med en grundläggande politisk filosofi.

Ovanstående del är den grundläggande tanken bakom overlapping consensus. Samtidigt kan beskrivningen framstå som aningen svårtolkad, då den behandlar både en metafysisk ansats och dess avståndstagande. Huvudsakligen bearbetar Nussbaum denna ansats genom att politisk filosofi ska inkapsla alla människor som existerar inom rättvisans ramverk, därav relationen till metafysiken. För att försöka klargöra denna del ytterligare appliceras konceptet av overlapping consensus gentemot de tidigare presenterade beståndsdelarna av capabilities approach.

Först, för att återgå till det förra delkapitlet, så fastställdes det att capabilities utgår ifrån och formar pluralistiska förhållanden, både i relation till självet men också internationellt. Overlapping consensus tar därmed sin form i den internationella sfären, och förespråkar bryggan till en internationell politisk filosofi, samt intersubjektiviteten som existerar i denna filosofi. Capabilities och capabilities approach är utformade från varje människas enskilda värdighet, och denna politiska filosofi ska kunna implementeras i vilken del av världen som helst, så länge man står bakom denna värdighet. Enligt Nussbaum är detta möjligt eftersom capabilities approach är konstruerad för att behandla den dynamiken som finns inom den

---

⁸⁹ Ibid, s.6

⁹⁰ Ibid, s.50

⁹¹ Ibid, s. 182

(inter)subjektiva uppfattningen av värdighet. Detta conceptualiserar overlapping consensus, då det representerar en tvärkulturell acceptans av enskild värdighet.

För det andra, då functioning inte etableras som ett politiskt mål, utan listan av capabilities representerar det ändamålet, menar Nussbaum att metafysiken existerar inom overlapping consensus genom konceptet functioning. Detta sker eftersom förhåller sig till individuellt verkställande av värdigheten, vilket då får en metafysisk koppling. Samtidigt är metafysiken frånvarande eftersom att functioning inte är ändamålet, utan snarare en biprodukt i verkställandet av capabilities approach.

Sist, overlapping consensus fungerar utifrån premissen att universell rättvisa tar sin form genom tvärkulturella förhållanden. Enligt Nussbaum betyder detta att capabilities approach har ett teoretiskt fundament som går att implementera i vilken nation eller stat som helst. Detta är möjligt eftersom capabilities approach inte tar hänsyn till metafysiken utan den grundläggande värdigheten. Som slutsats, overlapping consensus är en abstrakt filosofi som åsyftar att konsensus går att åstadkomma på en internationell nivå då rättvisa och rättigheter fokuseras gentemot värdighet, jämlik värdighet och möjligheten att forma ett värdigt liv.

2.4.2 OVERLAPPING CONSENSUS OCH UNIVERSELL RÄTTVISA

Det föregående delkapitlet behandlade Nussbaums ingångspunkt för att tolka overlapping consensus i relation till capabilities approach. Efter att ha redogjort detta kan det anses väsentligt att utveckla analysen på ett bredare plan; relationen mellan capabilities approach, overlapping consensus och universell rättvisa.

Som utgångspunkt måste det uppmärksammas att ”The capabilities approach remains focused on the person as the ultimate subject of justice, and thus refuses to compromise on the justification of the capabilities list itself”,⁹² vilket betyder att trots det universella ansatsen, så lämnar inte capabilities approach och overlapping consensus fokus mot individen.⁹³ Då detta klargjorts tar argumentationen vid kring Nussbaums tolkning om hur universell rättvisa bör formas. Det Nussbaum börjar denna tolkning med är att särskilja på skyldigheter och rättigheter genom att argumentera för att det finns teorier om rättvisa som fokuserar på skyldigheter från individnivå och upp till internationell nivå.⁹⁴ I huvudsak så syftar dessa teorier till att det finns en skyldighet från staten att respektera rättigheter, samtidigt som individerna inom staten har en skyldighet att tillföra något tillbaka, till exempel genom arbetskraft och skatter. Detta är i

---

⁹² Nussbaum, Martha, 2007, s. 295

⁹³ Ibid, s. 295–296

⁹⁴ Ibid, s. 273, 277

sig ingenting som behöver väcka några större problemområden. Nussbaum menar däremot att ”It is clear that many people are being used as means, although it is not fully clear who has the duty to prevent this.”,⁹⁵ vilket betyder att ifall staten fokuserar på skyldigheter, skapar de också maktstrukturer där individer ses som verktyg och inte ändamålet.⁹⁶ Sist, Nussbaum menar att konceptet om att använda skyldigheter som ramverk för internationell rättvisa skapar ytterligare en problematisk aspekt, i den bemärkelse att skyldigheter är svåra att forma utan att väga in individers behov och intersubjektiva förhållanden.⁹⁷

Nussbaum menar att capabilities approach utgår från ett koncept av värdighet som genererar individuell, samt kollektiv rättvisa, grundat i subjektiva förhållanden. Däremot går det också argumentera för att ingen ansats inom rättvisa, vare sig den är inhemsk eller internationell, förhåller sig helt utanför premissen om skyldigheter.⁹⁸ Lowell menar att capabilities approach inte har huvudsakligt fokus att ta fasta på rättvisan gentemot möjliga procedurer, eller hur värdigheten ska regleras, utan rättfärdigas genom dess fundamentala innehåll (e.g listan av capabilities). Syftet är att skapa en filosofisk grund för värdighet som kan accepteras oavsett vart ansatsen implementeras, vilket skapar en möjlig implementation av rättvisa i tvärkulturell aspekt.⁹⁹ Däremot menar Lowell att det finns en relation till skyldigheter inom capabilities approach, och som därav kräver utrymme för diskussion ifall den tvärkulturella ingången ska vara legitim. Detta är något som Nussbaum betonar genom:

...what we seek when engaging in cross-cultural discussion and democratic deliberation is a reflective equilibrium in which we see how well the “fixed points” in our moral intuitions hold up when compared to arguments for other theoretical positions or conceptions.¹⁰⁰

Begreppet *reflective equilibrium* åsyftar vikten av dialogskapandet mellan de berörda kulturerna, och institutionella dialoger inom, samt mellan dessa kulturer för att säkerställa värdigheten. Tolkningen av detta är då att capabilities approach och overlapping consensus förhåller sig till både skyldigheter och rättigheter. Gelber åsyftar detta genom att lyfta hur Nussbaums normativa grund för ett gott och värdigt liv bara kan etableras ifall en threshold level etableras och uppnås. Vad det betyder är att en threshold level befäster värdigheten genom de *rättigheter* den representerar. Samtidigt representerar en threshold level likaså *skyldigheter*,

---

⁹⁵ Ibid, s. 275

⁹⁶ Ibid, s. 275–278

⁹⁷ Ibid, s. 275–276

⁹⁸ Ibid, s. 275–276

⁹⁹ Lowell Reed, David, 2013, s. 39 - 40

¹⁰⁰ Ibid, s. 40

eftersom den måste regleras så den når upp till en legitim nivå av värdighet.¹⁰¹ Detta kan i sin tur tolkas som att capabilities approach tillsammans med overlapping consensus börjar med en inhemsk/internationell form av rättvisa där rättigheter har störst fokus, *men* för att dessa rättigheter ska kunna skyddas krävs det skyldigheter utifrån olika instanser att se till att dessa rättigheter fortlöper. Ifall den följetången aktiveras, skyddas även den individuella rättvisa.

Så, utifrån dessa premisser, hur är detta relevant i relation till overlapping consensus och universell rättvisa? Först, Nussbaum argumenterar för att ifall en universell rättvisa ska kunna etableras, både utifrån politisk filosofi och politiska doktriner, så kan inte verktygen vara grundade i skyldigheter. Genom att fokusera på skyldigheter menar Nussbaum att nationer eller institutioner tenderar till att avsäga sig dessa skyldigheter mot individer. Detta blir synligt då nationer och institutioner kan föra argumentationen att det inte finns underlag för att skyldigheter ska överskrida dess egna gränser och verksamhetsområden. För det andra, genom att etablera universell rättvisa genom rättigheter och rätten till ett värdigt liv menar Nussbaum på att nya former av skyldigheter kan ta sin form, eftersom rättvisa utgår från respekten av ett värdigt liv. Nussbaum formulerar problematiken utifrån; "To put the problem in terms of duty first, asking what duties we have to people in other nations, is likely to make our ethical thinking stop short when we reach a problem that seems difficult to solve."¹⁰² Detta vänder på argumentationen, och syftar till att ansatsen om ett värdigt liv genererar skyldigheter utifrån en filosofisk grund, medans ifall fokusområdet är skyldigheter formas det en abstrakt och begränsad form av värdighet.¹⁰³ Det går därför att argumentera för att ifall universell rättvisa tar sin grund ifrån värdighet och rättigheter, finns det starkare underlag för att reflective equilibrium kan uppnås.

Nu bör dock omfånget och betydelsen av reflective equilibrium konkretiseras då detta ännu inte gjorts. Begreppet är format som ett specifikt mål, ursprungligen hämtat från Rawls, och syftar till att hitta en balansgång i tillträdet och delaktigheten inom rättvisans ramverk. Likaså innefattar begreppet möjligheten att utveckla rättvisans filosofi genom dialoger mellan individer och institutioner. Nussbaum hänvisar här till Rawls och menar på att det finns en problematik gällande reflective equilibrium, då det kan ses som ett enskilt politiskt mål, och därför kan individer ses som verktyg istället för ändamålet.¹⁰⁴ Trots detta går det att argumentera för att reflective equilibrium skapas i tomrummet efter att capabilities approach har tagit sin form, både inhemskt och internationellt. Lowell är inne på samma spår, men att

---

¹⁰¹ Gelber, Katharine, 2010, s. 319–320

¹⁰² Nussbaum, Martha, 2007, s. 280

¹⁰³ Ibid, s. 280 – 281

¹⁰⁴ Ibid, s. 422nn58 – 422nn61

utgångspunkten istället är att capabilities approach besitter utvärderande funktioner för mer praktisk tillämpning inom rättvisans område.¹⁰⁵ I konkret form handlar reflective equilibrium om erkännandet att det *finns* en subjektiv närvaro, *men* att reflexiva förhållanden existerar inom rättigheternas relation till värdigheten. Nussbaum menar att ”Justice is about justice, and justice is one thing that human beings love and pursue.”¹⁰⁶ Detta handlar alltså inte om hur individer väljer att aktivera dessa rättigheter, utan att individerna *har* möjligheten till att erhålla verktygen för att befästa värdigheten *genom* rättigheter. Konceptet reflective equilibrium pendlar därför mellan individuell och institutionell nivå, för att säkerställa att det finns en dialog mellan dessa parter. De individuella och kollektiva möjligheterna tar därför sin form genom att rättigheter upprätthåller ett värdigt liv, och i denna balansgång sker en reflektion som utvärderar ifall värdigheten är uppnådd eller inte, och tar då benämningen reflective equilibrium.

Ovanstående del visar att argumentationen om capabilities approach inte förändras i universell kontext. Nussbaum menar att eftersom listan av capabilities i sig hänvisar till tvärkulturella rättigheter så är den likaså applicerbar i större abstrakt. Om explicita skillnader ska uppmärksammas så visar Nussbaum detta genom problematiken inom vilka instanser som ska reglera rättigheterna på ett internationellt plan.¹⁰⁷ Skyldigheter till att fastställa och överse universell rättvisa genom dessa rättigheter argumenteras därför som ett problemområde. Däremot går det att vända på argumentationen; ifall rättigheterna och värdigheten bibehåller sin centrala del, bidrar det till att problematiken om vem som besitter skyldigheter inte genomsyrar en implementerad policy. Nussbaums tolkning är därför att ifall universell rättvisa ska kunna åberopas måste rättigheterna stå i fokus för att generera skyldigheter istället för tvärtom.

2.4.3 MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I TVÄRKULTURELLT PERSPEKTIV

Denna del kommer att presentera Nussbaums förståelse av mänskliga rättigheter. Dock måste några poänger uppmärksammas även här. Först, mänskliga rättigheter i sig är ett brett ämne, det går inte att föringa. Det huvudsakliga syftet med denna del kommer därför inte vara att konkretisera meta-etiska aspekter om mänskliga rättigheter, utan att applicera det tidigare materialet och utveckla det mot ett specifikt område. För det andra, praktisk tillämpning gällande mänskliga rättigheter kommer att relateras till Nussbaums politiska filosofi. Sist, i och med att detta delkapitel avslutar Nussbaums del i uppsatsen kommer argumentationen att

---

¹⁰⁵ Lowell Reed, David, 2013, s. 4–5, 11

¹⁰⁶ Nussbaum, Martha, 2007, s. 89

¹⁰⁷ Ibid, s. 273–281

återkopplas till tidigare delar. Detta för att tolka Nussbaums teoretiska ansats så konkret som möjligt.

Nussbaum syftar i sin argumentation på att idén om mänskliga rättigheter inte är helt klargjord. Akademiker och forskare menar att rättigheternas fundament är oklart då det kan åsyfta flera olika aspekter.

The idea of human rights is by no means a crystal-clear idea. Rights have been understood in many different ways, and difficult theoretical questions are frequently obscured by the use of rights language, which can give the illusion of agreement where there is deep philosophical disagreement. People differ about what the *basis* of rights claim is: rationality, sentience, and mere life have all had their defenders. They differ, too, about whether rights are prepolitical or artifacts of laws and institutions.¹⁰⁸

Mänskliga rättigheter, i dess historiskt filosofiska koncept, har därför en dualistisk ansats och kan ses som en för-politiskt filosofi eller ett resultat av lagar och institutioner.¹⁰⁹ Vad detta betyder är att en för-politisk ansats konkretiseras gentemot en form av grundläggande värdighet, som är erkänt bara genom att vara människa. Rättigheterna konkretiseras därefter i lagrum och tar sin plats inom institutionell verksamhet. Det andra synsättet innebär att lagar och andra institutioner skapar rättigheter, alltså att institutionalisering har gett ramverket för individers möjliga tillgång av rättigheter.¹¹⁰

Nussbaum tar här vid och understryker att capabilities approach, likaså många andra moderna rättighetsteorier, grundar sig inom ett för-politiskt perspektiv. Legitimiteten inom detta grundar sig i att capabilities approach behandlar både så kallade första och andra generationens rättigheter; politiska och civila, respektive ekonomiska och sociala rättigheter.¹¹¹ Habermas, enligt Gelber, har däremot en annan tolkning av fundamentet inom rättighetsfilosofin, och syftar till att det finns en korrelation mellan suveränitet och mänskliga rättigheter. Detta betyder att populär suveränitet medför verktyg för deltagande och aktiv kommunikation, som i sin tur skapar *rättigheter* genom erkännandet av enskild autonomi. Samtidigt, konceptualiseringen av *mänskliga rättigheter* formar individers frihet enligt

---

¹⁰⁸Nussbaum, Martha, 2007, s. 284 – 285

¹⁰⁹ Ibid, s. 285

¹¹⁰ Ibid, s. 285 – 287

¹¹¹ Ibid, s.284 – 285

Habermas, vilket tillsammans genom institutionaliserade instrument ger en övergripande form av kommunikation gällande samtliga rättighetsaspekter.¹¹²

Både Nussbaum och Habermas är överens hur rättigheter behandlas, men att det samtidigt finns en skillnad. Nussbaum argumenterar för att rättigheter tar sin form utanför politiken, men att den samtidigt befästs genom den. Habermas syftar däremot på att det existerar en stark korrelation, där det i viss mån går att argumentera för att rättigheterna är politiska. Denna dynamik kan skapa en övergripande dissonans i hur mänskliga rättigheter ska angripas, och trots att det finns en skillnad gör dess likheter det också svårt att konkretisera vilken av ingångarna som är mer tilltalande. Det Nussbaum och Habermas betonar är att det finns utrymme för dialoger mellan individer och institutioner för att rättvisa och rättigheter ska upprätthållas, skillnaden är dock dialogernas roll. Nussbaum argumenterar för att det är ett verktyg för att säkerställa att värdigheten skapas i praktiken utifrån filosofin som den grundar sig i, samtidigt som Habermas syftar till att rättvisa och rättigheter skapas genom aktivt deltagande inom kommunikativt handlande mellan parter. Tolkningen av detta är att det finns filosofiska skillnader om hur rättigheter skapas, vilket ger utrymme för analys. Därför kommer ovanstående stycke ge underlag för en mer djupgående analys längre fram.

Däremot är det av vikt att nämna att ur Nussbaums egna analys konkretiseras det en koppling mellan capabilities och mänskliga rättighetsdokument, såsom *Universal Declaration of Human Rights* (UDHR). Nussbaum menar att i ren filosofisk aspekt så behandlar capabilities och UDHR, samt andra deklARATIONER, konventioner eller politiska doktriner samma innehåll, men att det samtidigt finns en distinkt skillnad.¹¹³ Nussbaum syftar till att ”This phraseology, deriving from the Enlightenment tradition of negative liberty, leaves things notoriously indeterminate [...]”¹¹⁴ och åsyftar till nedskrivna rättigheters fokus på negativa friheter skapar oenighet i rättigheternas institutionella omfång. Detta betyder att mänskliga rättigheter har en tendens att konkretiseras i *mellanrummet* av första och andra generationens rättigheter som nämndes tidigare. Vidare betyder det att konventioner, deklARATIONER eller doktriner, samt politisk praxis, kan utgå ifrån en form av passivitet då institutioner ska övervaka och implementera rättigheter.¹¹⁵

Nussbaum argumenterar däremot för; ”The capabilities approach, by contrast, understands the securing of a right as an affirmative task.”¹¹⁶ Detta betyder, som tidigare visats,

---

¹¹² Gelber, Katharine, 2010, s. 311

¹¹³ Nussbaum, Martha, 2007, s. 284 – 291

¹¹⁴ Ibid, s. 286

¹¹⁵ Ibid, s. 285 - 287

¹¹⁶ Ibid, s. 287

att capabilities approach utgår ifrån *relationen* mellan första och andra generationens rättigheter. Det handlar inte om att forma ett fundament för rättigheter och sedan låta negativa friheter definiera dess form, utan att det konstant finns ett pendlingsmoment däremellan för att säkerställa dess legitimitet. Genom detta finns det alltid ett säkerhetsnät för att fånga upp rättigheter som inte inskränks på korrekt sätt.¹¹⁷

Lowell tar här vid för att konkretisera en problematik inom capabilities approach och dess uppbyggnad. Det Lowell uppmärksammar är att capabilities approach i viss mån är konstruerad på samma sätt som deklARATIONER och konventioner utifrån listan av capabilities. Trots att listan av capabilities är mer mångfacetterad än i till exempel UDHR, så är det fortfarande en lista av konkreta rättigheter.

The problem with construing the CA solely as a framework of human rights is that securing these “rights on paper” does not exhaust the insights of the CA with regard to deliberation and social justice. Exercising these rights in practice requires particular supporting conditions to ensure that full access to these rights is not denied to poor and marginalized communities.¹¹⁸

Utifrån detta menar Lowell att det måste existera ett dynamiskt förhållningssätt mellan politisk praxis och filosofin bakom mänskliga rättigheter. Ifall denna dynamik inte finns kan det orsaka, som Nussbaum betonar, en uttömning av konceptet reflective equilibrium och negativa friheter tar dess plats.¹¹⁹ Capabilities och capabilities approach enligt Lowell måste därför erhålla institutionellt stöd för att kunna etableras i den utsträckning som krävs för att erhålla både en filosofisk grund och praktisk tillämpning.

I ett försök att konceptualisera en form av totalitet kring Nussbaums ansats gentemot mänskliga rättigheter i ett tvärkulturellt perspektiv, kan det vara värt att återgå till capabilities approach och dess filosofi.

... I believe that the process, and the list can gather broad cross-cultural agreement, similar to the international agreements that have been reached concerning basic human rights. [...] The capabilities approach is fully universal: the capabilities in question are held to be important for each and every citizen, in each and every nation, and each person is to be treated as an end.¹²⁰

---

¹¹⁷ Ibid, s. 287 - 291

¹¹⁸ Lowell Reed, David, 2013, s. 42

¹¹⁹ Ibid, s. 42 – 43

¹²⁰ Nussbaum, Martha, 2007, s. 78

Kärnan i Nussbaums ansats gentemot mänskliga rättigheter går att finna inom den filosofiska konstruktionen av capabilities approach, eftersom denna erhåller en tvärkulturell värdighetsgrund. Capabilities approach är en för-politisk ingång gentemot rättvisa och rättigheter, och dess beståndsdelar är formulerade utifrån tvärkulturella normer. Indirekt syftar detta till att capabilities inte existerar inom en fixerad punkt, i filosofisk mening, utan är flytande i dess abstrakt av rättvisa och rättigheter.¹²¹ Mänskliga rättigheter i ett tvärkulturellt perspektiv, enligt Nussbaum, är därför en *möjlighet* genom capabilities approach, eftersom att den är genererad utifrån tvärkulturella normer. Här är det dock återigen väsentligt att särskilja på praktisk implementering och abstrakt filosofi om rättvisa. Eftersom capabilities approach och dess för-politiska ansats kan ses som förstadiet till en möjlig implementering, eller ett möjligt etablerat lagrum, är mänskliga rättigheter en möjlighet i *teorin*, ifall dess praxis hämtas från just denna för-politiska värdegrund.

Sammanfattningsvis går det att formulera Nussbaums ingång till mänskliga rättigheter korrelerar med de filosofiska beståndsdelarna i teorin. Erkänns de olika capabilities som en fundamental ansats för ett bekräfta mänsklig värdighet kan det konceptualisera en threshold level, vilket i sin tur genererar (om så möjligt) en form av praxis som reglerar att värdigheten inte existerar under denna nivå. Här övergår det från för-politisk filosofi till en möjlig politisk praxis, som i sin tur kan befästa denna nivå av värdighet genom lagrum, politiska doktriner eller traktat. Mänskliga rättigheter existerar därför i relation till både filosofin och praktiken, då den livnär sig av båda, och kan inte existera utan den andra.

I denna anda menar Nussbaum; "I conclude that there is no barrier of principle or argument against pursuing the central human capabilities as goals for every nation, and also for international society."¹²² vilket kan verkställas ifall de tvärkulturella normerna har en central roll. Genom att fokusera på dess normativa uppbyggnad kan det, i förhoppning, skapas ett fundament som reglerar denna värdighet, oavsett vart dess filosofi implementeras.

---

¹²¹ Ibid, s. 78 - 80

¹²² Ibid, s. 305

3. ANALYS

För att analysen ska bli så överskådlig som möjligt kommer den delas upp i tre delar: *validitetskravet inom capabilities*, som utmanar ansatsen om normativ värdighet, *deltagandet inom capabilities approach*, vilket analyserar filosofin som reglerar rättvisan, och *universell etik och tvärkulturella normer*, för att applicera diskursetiken gentemot överlappning consensus och därmed utmana dess universella anspråk. Dessa tre analytiska delar tar sin form utifrån respektive delmoment av Nussbaums teori, för att skapa en sådan enhetlig analys som möjligt.

3.1 VALIDITETSKRAVET INOM CAPABILITIES

Till en början kan det vara värt att uppmärksamma att Nussbaum inte är ensam i att formulera capabilities approach som en ingång gentemot universell rättvisa. Amartya Sen teoretiserade capabilities approach under 80- och 90-talet, för att Nussbaum senare skulle utveckla sin egna tolkning av teorin. Skillnaden mellan dessa olika ansatser inom det teoretiska området kan ses i tolkningen av dess respektive mål. Sen fokuserar capabilities approach gentemot ekonomiska förutsättningar då ”...the goal is the expansion of human freedom.”¹²³ Detta betyder att Sen tar fasta på utvecklingen av mänsklig frihet som målet med capabilities approach och att ekonomiska förutsättningar ses som verktyg för att skapa denna frihet. Samtidigt är Nussbaums mål representerat av en abstrakt ingång mot enskild mänsklig värdighet som kan appliceras gentemot politisk praxis.¹²⁴

Detta är ett konkret avstamp gentemot analysen, då Sens egna kritik av Nussbaums inriktning formar uppsatsens ingång mot diskursetiken. Sen syftar till att Nussbaums lista av capabilities kan orsaka problematiska områden, då förmågorna formuleras som fixerade punkter för ett värdigt liv. Eftersom Nussbaum formar en konkret lista av capabilities gör det också att möjligheten till individuell och/eller kollektiv påverkan om vilka capabilities ska ta sin form och varför, kan minska. Sen syftar till att en fixerad lista kan skapa begränsningar av rättvisa för individerna som listan berör, istället för att generera rättvisa. Det Sen betonar i denna kritik är att det kan anses gynnsamt i en tvärkulturell ansats, speciellt i tolkningen av universell rättvisa, att erkänna den sociala och kulturella dynamiken, och därmed inte låsa fast förmågorna i specifika kontexter.¹²⁵

---

¹²³ Lowell Reed, David, 2013, s. 4

¹²⁴ Ibid, s. 4

¹²⁵ Sen, Amartya, *Capabilities, Lists, and Public Reason: Continuing the Conversation*, *Feminist Economics*, Vol. 10, Nr. 3, 2004, s. 77 - 80

Denna kritik är legitim, och trots att det kan argumenteras för att Nussbaums ansats gentemot capabilities har utvärderande funktioner, så presenterar Sen en väsentlig ingång för en diskursetisk analys. Problematiken existerar inom konceptet av värdighet, samt dess fixerade form. Värdigheten kan därmed argumenteras som dualistisk i Nussbaums tolkning. Den visar både individuell koppling genom att forma den enskilda värdigheten, men samtidigt formas självet som frånvarande då Nussbaum teoretiserar listan med fixerade förmågor. Det går vidare att argumentera för att det inte existerar något utrymme för dialogskapande mellan dem som listan berör, utan värdigheten är per definition tillhandahållen av Nussbaum själv. Frågan måste då ställas; ifall det kan argumenteras för att Nussbaums ansats avsäger individuella möjligheter att definiera värdighet, erhåller den då validitet?

Inom diskursetiken är validiteten en central aspekt, och Benhabib menar att; ”The principle of discourse ethics require that ”all those affected by the consequences of the adoption of a norm” have an equal say in its validation if democratic legitimacy is to be attained.”¹²⁶ Enligt Benhabib betyder detta att ifall en normativ grund ska kunna ha validitet, måste individerna som berörs fastställa validiteten, för att normen därefter ska kunna ta form eller utvecklas. Benhabib menar vidare att detta är en väsentlig aspekt för att säkerställa att etiska frågor uppmärksammas. Ifall individer och/eller institutioner delar en dialog sinsemellan för att utmana validiteten inom normer, kan etiska problemområden uppmärksammas, samt därmed undvikas i normativa konstruktioner.

Habermas tar likaså vid vikten av validitetskrav inom diskursetiken, men fokuserar det mer konkret på dynamiken av deltagande inom kommunikativt handlande. För att individer och institutioner ska kunna komma till en intersubjektiv förståelse mellan varandra menar Habermas att det måste existera en dialog i det offentliga rummet.

...speech acts serve: (a) to establish and renew interpersonal relations, whereby the speaker takes up a relation to something in the world of legitimate (social) orders; (b) to represent (or presuppose) states and events, whereby the speaker takes up a relation to something in the world of existing state of affairs; (c) to manifest experience – that is, to represent oneself – whereby the speaker takes up a relation to something in the subjective world to which he has privileged access. Communicatively achieved agreement is measured against exactly three criticizable validity claim; in coming to an understanding...thus making themselves understandable [...]¹²⁷

---

¹²⁶ Benhabib, Seyla, 2002, s. 147

¹²⁷ Habermas, Jürgen, 1986, s. 308

Det Habermas menar är att kommunikativt handlande har en dualistisk funktion, genom att både aktivera individens subjektivitet, men också att aktivera ”motstånd” för att skapa en förståelse. För att förklara; kommunikativt handlande aktiverar individen för att göra sig hörd och förstådd inom något av områdena som citatet presenterade. Däremot, för att göra sig förstådd krävs det en motpart som kan validera den kommunikativa handlingen och därmed aktiveras en intersubjektivitet för att säkerställa validiteten.¹²⁸ Vad detta bidrar med är en förståelse om att inom diskursetiken krävs det en relation mellan deltagande parter, både för att kunna framställa sin egna subjektivitet, men också för att kunna skapa en förståelse. Utifrån de premisserna kan moraliska och etiska aspekter formuleras för validering, samt motverkas likaså.

Nussbaums uppbyggnad av capabilities är, som tidigare etablerat, ett verktyg för att konceptualisera universell rättvisa genom värdighet, och kan då ses som en normativ grund. Vidare betyder detta att de olika förmågorna som inkluderas i listan måste säkra validitet genom aktivt deltagande av de som berörs av dessa. Däremot måste det här vägas in att Nussbaums argumentation kring capabilities inte försöker säkra validiteten per se. Det som går att tolka utifrån de konstruerade förmågorna är att de redan är validerade enligt Nussbaum. Eftersom det varit genomgående i Nussbaums argumentation att uppmärksamma och säkerställa de olika teoretiska beståndsdelarnas tvärkulturella acceptans, gör det att validiteten existerar inom ett tidigt filosofiskt skede. För att förklara; de olika capabilities är konstruerade för att varje enskild individ ska kunna relatera till dem och acceptera dessa som grunden för värdighet. För att individerna ska kunna göra detta måste dessa normers uppbyggnad väga in tvärkulturell och intersubjektiv argumentation, alltså de grundläggande aspekterna av validitet.

Problematiken i detta är att då Nussbaums teori analyseras, så existerar det ingen explicit argumentation kring hur capabilities säkerställer tvärkulturella normer av värdighet, utan fokuserar argumentationen gentemot dess möjliga filosofiska acceptans. Nussbaum kontextualiserar detta istället som; ”Arguing in favour of a set of cross-cultural norms and against the positions of cultural relativists has been an important dimension of the approach.”¹²⁹ Eftersom detta är det närmsta Nussbaum kommer till att legitimera capabilities tvärkulturella uppbyggnad, är det därför svårt att ta fasta på vad Nussbaum väger in i argumentationen och hur dessa tvärkulturella normer har bearbetats. Samtidigt betyder inte detta att de olika capabilities är bristfälliga, utan vilar på en väsentlig värdegrund. Alla de olika förmågorna som kontextualiseras har enskild vikt i att säkerställa värdighet och rättvisa. Problematiken inom

---

¹²⁸ Ibid, s. 308 - 309

¹²⁹ Nussbaum, Martha, 2007, s. 78

capabilities tar därför inte sin form utifrån dess brister på filosofisk nivå, utan snarare dess bristande argumentation kring dess tvärkulturella och intersubjektiva normer. Detta gör i sin tur att det formas diskursetiska förhållanden då det saknas incitament både kring den tvärkulturella acceptansen kring värdigheten, och hur dialogerna har sett ut för att forma denna uppfattning.

För att utveckla analysen ytterligare går det att uppmärksamma att Habermas tar fasta på en pragmatisk ingång i relation till validiteten, genom att påvisa två aspekter som erhåller väsentlighet. Den första, "it must be grounded in experience; that is, the statement may not conflict with dissonant experience.", och den andra, "it must be discursively redeemable; that is, the statement must be able to hold up against all counterarguments and command the assent of all potential participants in a discourse."¹³⁰ Här ser vi igen hur Nussbaums argumentation skapar diskursetiska dilemman. För att diskursetiken ska kunna gestaltas på rätt sätt menar Habermas att det måste ske ett utbyte mellan individer för att dela erfarenheter mellan varandra. Likaså måste dessa erfarenheter kunna delas i en öppen dialog som befäster validiteten i argumentationen som görs, och därmed säkerställa en accepterad normativ grund. Vad detta åstadkommer mellan individer är vad Habermas kallar för "*rationally motivated binding* (or bonding: *Bindung*)",¹³¹ som skapar ett band mellan aktörer, grundat i rationalitet och formas utifrån uppfyllandet av validiteten.

Diskursetiken ställer därför delvis krav på normativ uppbyggnad, där validiteten har en väsentlig roll. Det finns olika tillvägagångssätt för att uppnå validitet, men fokuseras argumentationen mot Benhabib och Habermas så konceptualiseras det utifrån vikten av deltagande, dialogskapande, och möjlighet till att argumentera mot åberopade normer. Ställs denna argumentation mot Nussbaum så uppkommer tydliga moraliska dilemman. Genom att förbise vikten av att inte konkretisera de tvärkulturella normernas essens, eller möjligheten till att aktivt delta i dialogen kring att forma dessa, erhåller inte Nussbaums ansats diskursetiska incitament.

Concepts such as truth, rationality, and justification play the *same* role in *every* community, even if they are interpreted differently and applied in accordance with different criteria. And this fact is sufficient to anchor the same universalistic concepts of morality and justice in different, even competing, forms of life and show that they are compatible with different conceptions of the good – on the assumption that the "comprehensive doctrines" and

---

¹³⁰ Habermas, Jürgen, *On the Pragmatics of Social Interaction: preliminary studies on the theory of communicative action*, Cambridge, Mass.: MIT Press, cop. 2001, s. 89

¹³¹ Habermas, Jürgen, 1986, s. 278

”strong traditions” enter into unrestricted dialogue with one another instead of persisting in their claims to exclusivity in a fundamentalistic manner.¹³²

Habermas argumentation får här ta fasta på den diskursetiska kritiken gentemot Nussbaums uppbyggnad av capabilities. Nussbaums teori är centrerad kring dess Aristoteliska filosofi och koppling gentemot en liberal rättviseteori, vilket fokuserar tolkningen av värdighet. Det Habermas försöker framställa kring detta är hur starka traditioner inom politisk filosofi representerar sina tolkningar eller doktriner som exklusiva. Likaså betyder det att trots att vissa inriktningar inom politisk filosofi besitter en stark tradition, så har dessa inte företräde i att konceptualisera ”truth, rationality, and justification”. Ifall diskursetiken tar sin givna roll, med obehindrade dialoger mellan individer, institutioner och kulturer, kan normativa ramverk därefter utmanas för att ta ny form.

Ifall en öppen dialog existerar ser jag inte några hinder för att det ska kunna ske en argumentation från Nussbaum om hur, eller varför dessa normativa strukturer bör utmanas. Jag ser inte heller det problematiskt att motivera ifall capabilities ramverk är grundat utifrån att tvärkulturella dialoger har varit verksamma. Diskursetiken förutsätter att dialoger mellan berörda parter sker ifall normer ska utmanas, likaså att dessa dialoger kan säkerställa validiteten i dess argument, för att sedan aktivera dess resultat. Benhabib argumenterar för att diskursetiken måste förutsätta detta deltagande på grund av;

... I believe that cultures permit varying degrees of differentiation between *the moral*, which concerns what is right or just for all... *the ethical*, which concerns what is appropriate for us insofar as we are members of a specific collectivity... *the evaluative*, which concerns what we individually or collectively hold to be valuable...¹³³

Enligt Benhabib betyder detta att sociala och kulturella normer inte bara är skiftande beroende på olika sociala och kulturella sammanhang, utan att det existerar en egen dynamik inom varje abstrakt av det sociala livet, likaså mellan individer som delar samma kulturella bakgrund. Moral och etik kan ta olika uttryck, inte bara i relation till det sociala och kulturella livet, utan även genom subjektiviteten *inom* sociala, samt kulturella förhållanden. Kommunikativt

---

¹³² Habermas, Jürgen, 1993, s. 105

¹³³ Benhabib, Seyla, 2002, s. 40

handlande existerar därför för att säkerställa att denna dynamik kan uppmärksammas och validera dess argumentation.

Genom att Nussbaum inte konkretiserar detta så är det svårt att acceptera den tvärkulturella normen av värdighet som konstrueras. Fundamentet kring capabilities är starkt, eftersom det representerar viljan att aktivera en filosofi som representerar varje enskilda människas inneboende värdighet. Däremot tappar fundamentet sin styrka då teorin inte framställer hur dessa förmågor egentligen förespråkar denna värdighet, och ifall validiteten i dess uppbyggnad är berättigad. De diskursetiska incitamenten uppfylls därmed inte, vilket betyder att värdigheten som Nussbaum försöker åberopa till viss del tappar sin funktion.

3.2 DELTAGANDET INOM CAPABILITIES APPROACH

Det jag fann intressant i bearbetningen av Nussbaums teoretiska beståndsdelar inom capabilities approach, både för dess filosofiska potential, men också för dess utrymme av kritik är; (a) det abstrakta konceptet av en threshold level, (b) dialogskapandet inom reflective equilibrium, och Lowells tolkning av de utvärderande verktygen inom capabilities approach, (c) verkställandet av functioning för att befästa enskild värdighet. Dessa aspekter är intressanta då de representerar ingångar gentemot diskursetiken i dess filosofiska argumentation. Jag argumenterar för att de olika beståndsdelarna inom capabilities approach som lades fram ovan, inte är tillräckliga för att *enskilt* stå i relation till diskursetikens krav för att berättiga tolkningen av universell rättvisa. Däremot argumenterar jag också för att dessa beståndsdelar *i relation till varandra* kan fungera som ett ramverk för att konkreta dialoger ska kunna ta sin form och därmed skydda mänsklig värdighet, samt befästa Nussbaums tolkning av rättvisa.

(a) När Nussbaum för sin argumentation kring att alla capabilities har en threshold level då capabilities approach implementeras, så påvisar det att värdigheten och rättvisa inte representeras genom enskilda förmågor. Istället måste samtliga förmågor figurera ovanför nivån för att värdigheten ska vara fullständig. Det positiva incitamentet i detta är att värdigheten inte bara stipuleras genom enskilda abstrakt, utan kan ses som en totalitet som representerar ett värdigt liv. Däremot måste det också uppmärksammas att; ”The capabilities approach is not intended to provide a complete account of social justice. It says nothing, for example, about how justice would treat inequalities above the threshold.”¹³⁴ Vilket betyder att en etablerad threshold level bara besitter verktyget att uppmärksamma ifall värdigheten inte är åberopad, men samtidigt ingenting som reglerar vad som sker under eller över dess nivå.

---

¹³⁴ Nussbaum, Martha, 2007, s. 75

I detta skede stagnerar Nussbaums ansats en aning, och Benhabibs argumentation kring egalitär reciprocitet uppmärksammar problematiken ytterligare;

[...] the principle of egalitarian reciprocity, interpreted within the confines of discourse, ethics, stipulates that within discourses each should have the same right to various speech acts, to initiate new topics, and to ask for the justification of the presuppositions of the conversation, and the like.¹³⁵

Tolkningen som går att göra utifrån detta är att det både krävs konkreta instanser som reglerar att dialoger tar vid, i detta fall då nivån av förmågorna inte tillhandahålls, och att dessa dialoger är tillgängliga för de som problematiken berör. Samtidigt betyder det också att instanser måste existera för att reglera värdighet och rättvisa även ovanför threshold level. Konkret så representerar därmed Nussbaums threshold level en legitim filosofisk tanke för att säkerställa värdighet, men saknar likväl reglerande verktyg som fångar upp värdigheten ifall konceptet fallerar på vardera sida av nivån.

(b) Reflective equilibrium är som tidigare presenterat ett verktyg för att verkställa dialoger mellan individer och institutioner, så att konceptet av en threshold level kan säkerställa värdigheten och rättvisa likaså. Utifrån detta skulle jag vilja argumentera för att det finns begränsningar i Nussbaums argumentation gällande reflexiva dialoger, och vikten av dessa. För det första tar Nussbaum avstånd från att konceptet av reflective equilibrium ska ses som ett politiskt mål. Detta kan argumenteras som problematiskt då Nussbaum inte teoretiserar något filosofiskt eller praktiskt incitament som reglerar en threshold level. Detta gör i sin tur att ett verktyg bör existera på institutionell nivå för att kunna aktivera dialoger mellan parter ifall värdigheten inte åberopas till gällande nivå. Görs inte detta kan filosofin i viss mån inte ta sin form inom praxis, och därmed representerar den en abstrakt form av eftersträvansvärda praktiker. Benhabib och Habermas har genom deras respektive ingångar inom diskursetiken format underlag för den deliberativa demokratimodellen, vilket kan argumenteras som ett institutionellt verkställande av diskursetikens ansats genom deltagande dialoger inom civilsamhället. Benhabib visar dess relation som följer;

Since the principle that the voice of all those affected by a norm, a legislation, a policy be included in the democratic discourse leading to its adoption is fundamental to deliberative

---

¹³⁵ Benhabib, Seyla, 2002, s. 107

democracy, this model is open to a variety of institutional arrangements that can assure the inclusion of such voices.¹³⁶

Tanken med detta är inte att bearbeta filosofin kring deliberativ demokrati, utan istället fokusera på att diskursetiken i viss mån kräver institutionell reglering. För att individer ska kunna infinna sig i konceptet av reflective equilibrium och genomföra en individuell/kollektiv reflektion kring dess roll inom värdigheten krävs det också kanaler som genererar dessa procedurer. Likaså är det ett behov för individer eller grupper som åberopar dialoger att, i detta fall säkerställa värdigheten, kunna genomföra aktioner som för dem mot den förutsatta nivån.¹³⁷

Nussbaum konstruerar reflective equilibrium som ett verktyg inom capabilities approach för att det ska finnas en reflektion kring verkställandet av värdigheten, och tar avstånd från att det ska ses som ett politiskt mål. Därför befäster sig detta koncept inom den för-politiska filosofin som Nussbaum fokuserar teorin gentemot. På så vis, i filosofisk mening, representerar reflective equilibrium kravbilderna som diskursetiken har. Fokuseras argumentationen gentemot dess funktion i relation till capabilities och capabilities approach så uppmanas det att dialoger tar sin form, för att normerna som skapar värdigheten ska vara i konstant utveckling. Lowells argumentation om att reflective equilibrium kan ses som ett utvärderande verktyg anses då legitim. Detta synliggörs eftersom reflektion skapar en indirekt normativ utvärdering av värdighetsnivån som åberopas.

Däremot skulle jag vilja argumentera, i relation till Benhabib, att den för-politiska filosofin som Nussbaum kontextualiserar är bristfällig, i den mån att den inte förutsätter vikten av institutionella roller i relation till individuella och kollektiva normer.

Overall, institutional arrangements should balance the individual autonomy demands of participants, viewed as self-defining cultural beings, and the collective autonomy claims of groups who want to exercise their rights of self-determination.¹³⁸

Utifrån detta skulle jag argumentera för att reflective equilibrium existerar som ett verktyg för att aktivera individuella och kollektiva dialoger som uppmärksammar, samt reflekterar över deras respektive nivå av värdighet. Genom att etablera detta verktyg kan aktioner ske för att ta de som, individuellt eller kollektivt är under nivån, på rätt sida igen. Problemet som jag finner i Nussbaums argumentation är att diskursetiken inte bara kräver att det existerar möjligheter för

---

¹³⁶ Ibid, s. 148

¹³⁷ Habermas, Jürgen, 1986, s. 330 - 331

¹³⁸ Benhabib, Seyla, 2002, s. 149 - 150

att återöppna en normativ dialog, utan att diskursetiken *förutsätter* att institutionella instanser reglerar så att dialogerna sker kontinuerligt. Detta är något som Nussbaum missar i sin förpolitiska teoretisering. Dock inte specifikt genom att dialogen inte sker kontinuerligt, utan snarare *vem* och *vilka* som ska besitta möjligheten att föra en reflexiv dialog om individuell värdighet. Därför tappar även Lowells koncept om utvärderande funktioner sin ställning, eftersom utvärderingen måste ske mot något specifikt inom det normativa. Ifall normativa dialoger är frånvarande eller saknar tillräckliga riktlinjer i dess implementation, tappar utvärderingen av värdighetsnivån sin essens.

(c) Functioning tar rollen som enskilt och kollektivt verkställande av värdigheten, då denna reglerar individuell eller intersubjektiv eftersträvan av specifika mål. Som tidigare nämnt så är detta, precis som reflective equilibrium, inte ett givet politiskt mål, utan ett verktyg som aktiveras då capabilities approach implementeras. Vid första analyserande ansats besitter konceptet tillsynes positiva incitament. Det blir tydligt då Nussbaum betonar att politiska policys inte bör reglera individuella eller kollektiva mål, utan ska generera underlag för värdighet och rättvisa, samt låta dessa aspekter aktiveras av dem som berörs. Benhabib menar ”It is both theoretically wrong and politically dangerous to conflate the individual’s search for the expression of his/her unique identity with politics of identity/difference.”¹³⁹ Detta stärker till en viss grad Nussbaums argumentation om att särskilja på filosofin om individuell/kollektiv eftersträvan gentemot politisk praxis. Moraliska och etiska frågor om självförverkligande ska istället härröra inom diskursiva dialoger för att kunna säkerställa att målen går att genomföra. Därför ska alltså politisk praxis inte styra den individuella/kollektiva utvecklingen, utan existera för att se till att möjligheten finns för självförverkligande.

Habermas tar i abstrakt form fasta på detta och menar att ”...the self of self-respect is tied to an extremely vulnerable personality structure; but the latter first emerges in the context of relations of reciprocal recognition.”¹⁴⁰ Tolkningen som jag gör av Habermas utifrån detta är att individuell respekt tar sin form genom ett ömsesidigt erkännande av enskild autonomi. Erkänns detta kan inte heller individen begränsas, utan att självet måste till viss del ses som fristående från politikens omfång. Argumentationen förutsätter att detta erkännande genomsyrar samtliga abstraktionsnivåer, inte endast den intersubjektiva nivån, utan berör likaså institutioner, doktriner, samt politisk praxis.

Vad detta betyder, i relationen mellan functioning och diskursetiken, är att Nussbaum har teoretiserat en filosofisk ansats som frigör individen genom att säkerställa relationen mellan

---

¹³⁹ Ibid, s. 53

¹⁴⁰ Habermas, Jürgen, 1993, s. 46

positiva och negativa rättigheter. Detta filosofiska verktyg ska forma en värdighetsgrund som gör att individer ska kunna leva ett gott liv, likväl som att filosofin inte får säga hur individer definierar eller aktiverar detta liv. Avståndstagandet inom politisk praxis blir därför betydande till en viss grad, och representerar möjligheten till obehindrat självförverkligande. Denna filosofiska ingång skapar därför underlag för att moraliska och etiska incitament ska kunna bearbetas, ifall avståndstagandet fortlöper, samtidigt som implementeringen av capabilities approach säkerställer att självförverkligandet är en möjlighet.

-

Samtidigt måste detta analyseras i relation till tidigare beståndsdelar, vilket visade sig erhålla problematik i relation till diskursetiken. Functioning tillsammans med Nussbaums koncept av en threshold level kan delvis argumenteras som bristande i dess kollaboration. Som redan konstaterat visar threshold level ett positivt incitament för att säkerställa värdighet och rättvisan utifrån det, men saknar samtidigt reglerande instanser. Vad detta gör med functioning är att säkerställandet av individuellt/kollektivt självförverkligande blir svårare att kontextualisera. Detta tydliggörs då Nussbaum argumenterar för att threshold level inte reglerar rättvisan ovanför dess nivå, vilket gör att självförverkligandet och eftersträvan kan existera inom en abstraktionsnivå som teorin inte berör. I filosofin är därför functioning verksam och kan relateras till diskursetikens argumentation, men inom praktisk filosofi framkommer det kritiska områden. Aktiveringen av värdigheten genom självförverkligande kan därför existera inom ett abstrakt tomrum, vilket gör det svårare att säkerställa att självförverkligande och individuell eftersträvan är en möjlighet. Eftersom att varken threshold level, reflective equilibrium eller functioning är politiska mål, måste Nussbaum förlita sig på att capabilities approach förhåller sig till diskursetikens riktlinjer för att berättiga dess innehåll. Det är här bristerna visar sig tydligt, eftersom capabilities approach regleras utifrån både filosofin och politisk praxis, men distinktionen av dess relation saknas. Detta gör i sin tur att dessa beståndsdelar erhåller en filosofisk position som står nära diskursetikens argumentation, vilket till viss del gör att de tillsammans formar ett ramverk som filosofiskt korrelerar med Habermas och Benhabib. Problematiken erhålls dock i dess för-politiska ställningstagande, och argumentationen försvagas då dessa beståndsdelar inte ses som ett enskilt eller kollektivt politiskt mål.

Därför vill jag hävda att dessa tre analyserade beståndsdelar erhåller svag koppling i dess filosofi gentemot diskursetiken, trots dess väsentliga inriktningar. Däremot vill jag argumentera för att de *tillsammans* skapar en totalitet som påvisar att; politisk praxis måste till viss del reglera beståndsdelarnas existens för att inte tappa relationen till individerna, intersubjektiviteten och normativ utveckling; och tillsammans representerar de underlag som

till stor del sammanfaller med diskursetikens filosofi. Nussbaums beståndsdelar erhåller väsentliga aspekter, men är inte tillräckligt etablerade inom individuellt/kollektivt deltagande. Istället förlitar sig Nussbaum till stor del på att etablissemang av värdigheten i ett för-politiskt skede, samt att det skapar underlag för att resterande delmoment i teorin ska regleras automatiskt. Detta, inom diskursetiken, kan ses som ett försvagande av enskild autonomi.

3.3 UNIVERSELL ETIK OCH TVÄRKULTURELLA NORMER

För att avsluta analysen kommer denna del att fokusera på Nussbaums tolkning av universell rättvisa och mänskliga rättigheter, samt appliceringen av diskursetisk argumentation gentemot dessa. Eftersom att Nussbaums tolkning av universell rättvisa till stor del är hämtad från konstruktionen av capabilities approach, vilket analyserats ovan, så kommer denna del att centreras kring det universella anspråket inom diskursetiken.

Nussbaum använder till stor del sin teoretiska uppbyggnad av capabilities och capabilities approach för att tolka universell rättvisa. Overlapping consensus, alltså den tvärkulturella acceptansen, grundar sig å andra sidan i Nussbaums konstruktion av värdighetsnormerna och dess möjlighet till universellt erkännande, samt acceptans. Skillnaden är att Nussbaum kompletterar capabilities approach genom att addera konceptet av skyldigheter i overlapping consensus, samt väger in vilken roll skyldigheter ska ha i relation till rättvisa. Nussbaum syftar till att skyldigheter aldrig ska ta över politisk filosofi, eftersom det kan begränsa värdigheten inom enskild autonomi. Istället ska skyldigheterna gentemot rättigheter genereras utifrån en för-politisk filosofi, vilket gör att det alltid finns en relation till värdighetsgrunden, trots politiskt verkställande.

Habermas tolkning av universell rättvisa genereras från en annan ingång, nämligen universellt deltagande. Genom att stipulera en procedur som direkt skapar möjligheten för deliberativa samtal på en institutionell nivå, kan normer accepteras och utvecklas. Deliberativa samtal i Habermas mening formar underlag för att individer/institutioner ska kunna validera normativa uttryck, och då erkänna dem eller omstrukturera dessa. Moraliska och etiska frågor kan utmynnas genom att det sker ett intersubjektivt deltagande, alltså att *alla* som berörs av normativ struktur ska ha möjlighet att delta i kommunikationen kring dessa frågor.¹⁴¹

---

¹⁴¹ Ehnberg, Jenny, 2015, s. 157

The higher-level intersubjectivity characterized by an intermeshing of the perspective of each with the perspectives of a universal discourse in which all those possibly affected could take part and could adopt a hypothetical, argumentative stance toward the validity claims of norms and modes of action that have become problematic.¹⁴²

Tolkningen av Habermas i detta läge är att detta kan ses som grunden för att kunna åberopa ett universellt normativt anspråk. Det måste existera en procedur som inkapslar både möjligheten att delta, men också strukturella verktyg om hur dessa kommunikativa handlingar ska förefalla.

Denna procedur är grundad i Habermas ansats inom *The Theory of Communicative Action*, och kan sammanfattas utifrån; ” For the communicative model of action, language is relevant only from the pragmatic viewpoint that speakers, in employing sentences with an orientation to reaching understanding, take up relations to the world [...]”.¹⁴³ Detta betyder att Habermas procedur för att kunna etablera normativt utbyte sker via kommunikativa medel, som tar en pragmatisk utgångspunkt. För att universell rättvisa vidare ska erhållas måste dess uppbyggnad bearbetas pragmatiskt, alltså genom den objektiva verkligheten. Görs detta kan de subjektiva/intersubjektiva normerna tydliggöras, men om så inte sker kan intersubjektiviteten å andra sidan försvagas och det universella anspråket likaså. Habermas fortsätter argumentationen och syftar till att ett rättfärdigat konsensus kan etableras på en universell nivå,¹⁴⁴ förutsatt att de kommunikativa handlingarna som leder till konsensus grundar sig i normativ öppenhet, är sanningsenliga och representerar lika rättigheter för de som deltar i kommunikationen.¹⁴⁵

Habermas koncentrerar alltså sin tolkning av det universella anspråket utifrån diskursetiken och dess relation till kommunikativt handlande. Tolkningen utifrån detta är att Habermas anser det svårt att kontextualisera universalismens relation till rättvisa och rättigheter. Rättvisans och rättigheternas anspråk anses dynamisk i sin natur, men samtidigt menar Habermas att det existerar verktyg inom diskursetiken för att ta fasta på detta anspråk. För att kunna uppnå normativ konsensus, i detta fall inom rättvisa och rättigheter, krävs det procedurer som kan lyfta dessa normer och validera dem mellan parter som berörs. Vidare så krävs det också att det finns kanaler eller praxis som genererar dessa procedurer så att det sker en konstant relation till etisk filosofi och den normativa verkligheten.

---

¹⁴² Habermas, Jürgen, 1993, s. 12

¹⁴³ Habermas, Jürgen, 1986, s. 98

¹⁴⁴ Habermas, Jürgen, 1993, s. 70 - 71

¹⁴⁵ Ibid, s. 32

(U): "Every valid norm must satisfy the condition that the consequences and side effects its *general* observance can be anticipated to have for the satisfaction of the interests of *each* could be freely accepted by *all* affected (and be preferred to those of known alternative possibilities for regulation)." ¹⁴⁶

Detta syftar till universella principen (U) som Habermas fastställer i sin diskursetiska ansats. För att kunna erhålla legitima moraliska och etiska bedömningar på en universell nivå, förutsätter det att kriterierna i denna princip uppfylls.¹⁴⁷ Syftet är därför att etablera kommunikativa procedurer som kan lyfta etiska agendor, och därmed bibehålla en moralisk koppling till normativa ramverk som skapas. Genom att individer och institutioner kan ta sin plats i dessa procedurer av kommunikativt handlande, kan validiteten säkras genom deliberation, vilket kan fastställa normativ legitimitet. Därefter, ifall deliberationen har genomförts korrekt, kan konsensus uppnås genom acceptansen av den normativa dialogen. Habermas betonar i sin argumentation att *alla* som berörs av den normativa strukturen måste uppnå denna acceptans, samt att modellen av kommunikativt handlande tar sitt uttryck genom att "...discover universal pragmatic presuppositions of argumentation and to analyze their normative content."¹⁴⁸

Det normativa, oavsett om det är på individ, institutionell eller universell nivå, måste därför alltid bearbetas pragmatiskt för att uppmärksamma utfallen av normativa strukturer. Appliceras Habermas argumentation därefter gentemot konceptet av rättvisa, så påvisas det att oavsett abstraktionsnivå måste rättvisan valideras genom kommunikativt handlande mellan parter. Habermas kommunikativa modell är konstruerad för att tvärkulturella normer ska kunna ställas mot varandra, och utifrån det inta en deliberativ position. Så för att kunna åberopa en tolkning av universell rättvisa enligt Habermas diskursetiska position, förutsätter det att institutionella kanaler har varit verksamma för att säkerställa individuellt deltagande i den normativa konstruktionen.

Benhabib har en stark koppling till Habermas teoretiska utgångspunkt inom diskursetikens tolkning av universalismen, men det finns samtidigt ansatser som skiljer sig åt eller är formulerade på andra sätt. En av dessa ansatser synliggörs genom;

---

¹⁴⁶ Ibid, s. 32

¹⁴⁷ Ehnberg, Jenny, 2015, s. 157

¹⁴⁸ Habermas, Jürgen, 1993, s. 163

In discourse ethics, autonomy is seen as a moral as well as a political principle; this requires that we create public practices, dialogues, and spaces in civil society around controversial normative questions in which all those affected can participate.¹⁴⁹

Det Benhabib syftar till är att diskursetiken inte härrör inom en specifik abstraktionsnivå, utan kommunikativt handlande måste pendla mellan abstrakten av civilsamhälle och politiska institutioner. Att beröra etiska frågor, för att befästa moralen inom enskild autonomi, förutsätter därför att denna relation etableras mellan parterna.

Benhabib menar att anspråk gentemot rättvisa och rättigheter tar sin form utifrån ”post-metaphysical justification”, vilket åsyftar;

...the idea of fair debate and that of a conversation in which we set out to justify our actions to each other, is the claim that humans have a capacity for communicative freedom, that is, to agree or disagree on an issue which is the object of common deliberation and to do so on the basis of reasons which apply equally to all in their role as participants in the conversation.¹⁵⁰

Vad detta betyder är att Benhabib och Habermas likaså, fokuserar på kommunikativa handlingar som verktyg för att rättvisa och rättigheter ska kunna rättfärdigas, samt etableras. Genom att fokusera på och erkänna enskild autonomi, samt att metafysiska incitament vägs in i argumentationen, kan deltagare öppet förespråka deras normer. Benhabib fortsätter därför sin argumentation om *universal respect* och *egalitarian reciprocity*. Detta syftar till att rättvisans och rättigheternas anspråk förutsätter möjligheten till kommunikativt deltagande, samt möjligheten att enskilt lyfta fram agendor och inte bli förtryckt i samband med att individer delger sin egna normativa uppfattning.¹⁵¹

Hittills har Habermas och Benhabibs argumentation representerat olika ingångspunkter av samma underlag, där Benhabib utvecklar Habermas teori genom att betona vikten av kommunikativt deltagande, inte bara inom abstraktionsnivåerna, utan mellan dem. Likaså fokuseras Benhabibs argumentation till stor del gentemot premissen av *universal respect* och *egalitarian reciprocity*, till skillnad från Habermas som fokuserar på normativ validitet. Det finns ytterligare en väsentlig skillnad, vilket är den kritiska ansatsen som Benhabib tar gentemot Habermas universella princip.

---

¹⁴⁹ Benhabib, Seyla, 2002, s. 114

¹⁵⁰ Ehnberg, Jenny, 2015, s. 136

¹⁵¹ Ibid, s. 135

Tidigare argumenterade jag för att Habermas universella princip kan tolkas som att konsensus uppstår då alla deltagande parter finner acceptans inom en normativ deliberation. Enligt Ehnberg tar Benhabib delvis avstånd ifrån denna princip, och syftar istället till att;

The core intuition behind modern universalizability procedures is not that everybody could or would agree to the same set of principles, but that these principles have been adopted as a result of a procedure [...]¹⁵²

Tolkningen utifrån detta är att proceduren av kommunikativa handlingar är väsentliga inom de båda teoretiska utgångspunkterna, men att Benhabib tar avstånd från eftersträvan av konsensus och kollektiv acceptans. Benhabib fokuserar istället på att deltagare inom civila samtal och politisk deliberation har en möjlighet att framföra deras moraliska argumentation, och därmed uppfylls universal respect och egalitarian reciprocity. Det handlar alltså om att rättvisa och rättigheter kan åberopas genom att individer kan delta i proceduren för att utveckla normativa strukturer, att inte se kulturer som förseglade till sina egna normer utan att erkänna tvärkulturell existens, samt att tillåta dessa normer att existera inom den deliberativa proceduren.¹⁵³

Ifall de respektive diskursetiska teorierna från Habermas och Benhabib appliceras gentemot Nussbaums tolkning av universell rättvisa, synliggörs kritiska områden. För det första kan det argumenteras att Nussbaums tolkning av dynamiken mellan skyldigheter och rättigheter har en intressant relation till diskursetiken. Nussbaum förespråkar att rättvisa och rättigheter inte kan ta sin grund utifrån skyldigheter, eftersom detta kan begränsa rättigheternas omfattning. Istället fokuserar Nussbaum på konceptet av värdighet som grund för rättvisa, samt att detta ska etablera skyldigheter för att fastställa värdighetsgrunden. Utifrån detta så etableras det, genom reflective equilibrium, underlag för att det sker en fortlöpande dialog mellan civilsamhället och institutioner som verkställer rättvisan och rättigheterna. I detta läge skulle jag argumentera för att både Habermas och Benhabib delvis skulle kunna ställa sig bakom denna ansats. Detta tar fasta på Nussbaums distinktion av den för-politiska argumentationen, samt att skyldigheter ska genereras från värdighetens normativa ramverk. Habermas och Benhabib fokuserar deras diskursetiska argumentation gentemot proceduren av kommunikativt handlande och deliberation mellan parter, för att utifrån detta etablera ett tvärkulturellt utbyte och säkerställa rättvisan och rättigheternas normativa struktur. Denna diskursetiska ingång kan likaså

---

¹⁵² Seyla, Benhabib, *Situating the Self: Gender, Community and Postmodernism in Contemporary Ethics*. Polity, Cambridge, 1992, s. 37 - i Ehnberg, Jenny, 2015, s. 158

¹⁵³ Benhabib, Seyla, 2002, s. 36 - 37

argumenteras som en för-politisk filosofi, vilket gör att Nussbaums argumentation erhåller vissa tendenser som relaterar till Habermas och Benhabib. *Däremot* måste argumentationen utmanas på mer än en abstraktionsnivå. Till att börja med utgår Nussbaum från att den normativa grunden i ett för-politiskt skede ska generera skyldigheter, men emellertid är dessa normer etablerade genom listan av capabilities, vilket kan argumenteras som problematiskt. Som tidigare analytiska argumentation har påvisat erhåller inte Nussbaums lista av capabilities tillräckligt underlag som påvisar att normerna är framtagna genom en procedur av tvärkulturellt utbyte. Detta betyder, i relation till Habermas och Benhabibs argumentation, att skyldigheterna som genereras utifrån Nussbaums normativa tolkning av värdighet, saknar koppling till enskild autonomi och kan därför sakna legitimitet i relation till validitetskraven. Likaså försvagas Nussbaums tolkning av värdigheten då argumentationen flyttar till den institutionella abstraktionsnivån. Detta blir tydligt eftersom Nussbaum gör tolkningen att relationen mellan rättvisa/rättigheter och skyldigheter existerar inom konceptet av reflective equilibrium, vilket i sin tur genereras utifrån värdighetsnormerna. Då denna grundtanke ska appliceras i politisk praxis, via institutioner eller organisationer, så står processen av kommunikativt handlande i relation med de redan etablerade värdighetsnormerna. Ifall värdighetsnormerna inte uppfyller diskursetikens uppbyggnad, med intersubjektivt utbyte, deliberation och validitetskraven, formas dess praxis utifrån denna bristande konstruktion. Min tolkning utifrån detta är att oavsett hur stark reflective equilibrium är i dess filosofiska uppbyggnad, saknar konceptet en funktion ifall värdighetsnormerna inte har etablerats genom de diskursetiska kraven. Skyldigheterna som formas utifrån rättvisans och rättigheternas omfång kommer därför falla tillbaka på en filosofisk grund av värdighet. Denna grund saknar samma tvärkulturella dialog som den försöker åberopa, vilket gör att legitimiteten i Nussbaums tolkning av rättvisa och rättigheter saknar underlag.

Övergången till den universella ansatsen i Nussbaums teori tar argumentationen mot eftersträvan av tvärkulturell konsensus. Nussbaum argumenterar för att överlappning consensus är en möjlighet eftersom att värdighetsnormerna i listan av capabilities kan få tvärkulturellt erkännande. Detta betyder vidare att totalen av Nussbaums teoretiska ramverk förlitar sig på att de enskilda förmågorna ska erhålla tillräcklig normativ validitet för att accepteras inom tvärkulturell filosofi och praxis.

Till en början kan det anses väsentligt att börja med Habermas diskursetiska tolkning av konsensus i relation med Nussbaums, eftersom att deras respektive teorier eftersträvar konsensus för att säkerställa rättvisa. Habermas argumenterar för konsensus i relation till den universella principen, vilket som tidigare presenterats, stipulerar att alla som berörs av ett normativt ramverk ska kunna delta för att validera och utveckla denna. Utifrån denna premis

kan konsensus etableras ifall acceptans infinner sig mellan alla deltagande parter. Habermas konceptualiserar möjligheten till universell konsensus genom aktivt deltagande deliberativa procedurer, till skillnad från Nussbaum som koncentrerar sin tolkning av konsensus gentemot det specifika innehållet i listan av capabilities.

Benhabib tar som sagt ett kritiskt avstamp gentemot Habermas universella princip och argumenterar istället huruvida konsensus är ett eftersträvansvärt mål. Det Benhabib istället tar med sig i sin tolkning av Habermas universella princip är att proceduren, och inte konsensus, ska stå i fokus. Genom att applicera filosofiska och praktiska verktyg för deltagande inom deliberativa samtal menar Benhabib att det är tillräckligt för att individerna ska kunna acceptera normativt utbyte, även fast det inte är i direkt koppling till det subjektiva. Ifall aktiveringen av en intersubjektiv dialog sker, där utrymmet förutsätter att alla parter innehar samma möjlighet till deltagande, kan det åberopas som rättvist och därmed är konsensus inte ett krav. Utifrån dessa premisser menar Benhabib att koncepten av universal respect och egalitarian reciprocity tar sin form, och därmed även en ingång gentemot rättvisa där konsensus inte är ett krav.

Oavsett vilken av dessa diskursetiska teorier som appliceras gentemot Nussbaums tolkning av möjligheten till tvärkulturell konsensus, vill jag argumentera för att det existerar problemområden även här. För att förklara; fundamentet inom Nussbaums argumentation återfinns i listan av capabilities och dess befastande av enskild värdighet. Trots att det kan argumenteras för att listan av förmågor förhåller sig till aspekter av värdighet, saknar den underlag av deliberation, tvärkulturella samtal eller någon form av normativt utbyte. Däremot finns ett tydligt filosofiskt utrymme i Nussbaums argumentation för att dessa teoretiska aspekter ska kunna ta form, och att ett ramverk för tvärkulturella samtal och normativt utbyte existerar, men i detta fall saknas underlag för dess möjliga verkställande. Jag tvivlar inte på att listan av capabilities kan erkännas som tvärkulturella, och att den skulle finna acceptans inom flertalet olika abstraktionsnivåer; individuella, institutionella och universella likaså. Problematiken existerar inte i capabilities innehåll per se, utan i avsaknaden av deltagande för att fastställa innehållets normativa grund. Om konsensus tillfälligt faller bort ur argumentationen, vill jag ändå påpeka att Nussbaums tolkning av värdighet, rättvisa och rättigheter fortfarande inte uppfyller de diskursetiska kraven för att validera, och därefter legitimera den normativa värdighetsgrunden. Nussbaums eftersträvan av tvärkulturell konsensus utifrån listan av capabilities representerar enligt mig därmed inte de konkreta målen för etiskt och moraliskt rättfärdigande, och försvagar därför dess relation till den enskildes autonomi.

3.4 SLUTSATS – DEN INTERSUBJEKTIVA FRÅNVARON

I inledningen presenterades min inriktning i denna uppsats genom att konstruera forskningsfrågan; Hur kan Nussbaums tolkning av universell rättvisa berättigas i ljuset av en diskursetisk analys?

Slutsatsen som formas utifrån analysen är ambivalent. Nussbaums tolkning av universell rättvisa har intressanta ansatser, som i filosofisk mening sammanfaller med diskursetikens ramverk. Vissa av Nussbaums teoretiska beståndsdelar, såsom en threshold level; att reflective equilibrium tar form mellan civilsamhälle och politisk praxis; samt att functioning erkänner individuell eftersträvan, är incitament som till viss del stämmer överens med diskursetikens filosofi. Dessa beståndsdelar konceptualiserar enskilt och tillsammans, att dialoger inom moraliska och etiska områden måste genereras från en för-politisk grund, där civilsamhället har en påverkan om dess normativa uppbyggnad och sammanfaller därför med diskursetikens filosofi. Tolkningar av värdighet, rättvisa och rättigheter ska därför genereras utifrån tvärkulturella normer och intersubjektivt utbyte för att säkerställa validitet, samtidigt som implementeringen får begränsa enskild autonomi.

Problematiken existerar däremot inom Nussbaums tolkning av individuell värdighet. Det är i den aspekten som teorin visar dess brister genom granskningen ur ett diskursetiskt perspektiv. Både Benhabib och Habermas menar att normativt underlag måste befästas genom kommunikativa handlingar och möjligheten till deliberation, vilket förutsätter att de individer som berörs av dessa normer har en given, samt en aktiv roll i proceduren. Nussbaum bortser från detta faktum, i alla fall i den mån att en tydlig argumentation saknas, och presenterar värdigheten som ett färdigt normativt koncept. Listan av capabilities, som representerar underlaget för mänsklig värdighet, sätter därefter sin prägel på de resterande teoretiska beståndsdelarna. I och med detta återkopplas koncepten av rättvisan och rättigheterna, samt skyldigheterna och konsensus alltid tillbaka till listan av capabilities.

Detta betyder att Nussbaums tolkning av universell rättvisa saknar övertygande argument som påvisar att tvärkulturella och intersubjektiva dialoger har format dess normativa konstruktion. Här tydliggörs filosofiska skillnaden mellan den Aristoteliska människosynen och diskursetiken. Nussbaum argumenterar för att värdighetsnormerna skapar förutsättningar för ett gott liv, möjlighet till självförverkligande och utifrån det formas rättvisa. Diskursetiken däremot, genom Benhabib och Habermas, förespråkar att rättvisan etableras genom deltagande i procedurer som fastställer dessa normer. Nussbaum tar inte hänsyn till enskild rationalitet, intersubjektivt utbyte och möjligheten till att validera normativa strukturer, vilket diskursetiken

å andra sidan ämnar upprätthålla. Tvärkulturell konsensus kan därför inte berättigas i ljuset av en diskursetisk analys, eftersom Nussbaums argumentation kring konsensus varken tar hänsyn till dynamiken inom kulturellt liv, eller individuella normer. Slutsatsen i denna analys är därför att Nussbaums teori, samt hennes tolkning av universell rättvisa, inte kan berättigas utifrån en diskursetiskanalis.

4. DISKUSSION

Jag vill börja denna del med att återkoppla till Nussbaums teori och vad jag finner intressant med denna trots slutsatsen i analysen. Innan arbetet började hade jag en begränsad kunskap av Nussbaums teori som helhet, men ansåg samtidigt att den var tillräckligt etablerad för att visa sig intressant att analysera. Utifrån bearbetningen av materialet står det klart att Nussbaums teori förlitar sig till stor del på en möjlig tvärkulturell acceptans av hennes tolkning av värdigheten, vilket jag inte hade förväntat mig i sådan utsträckning. Koncept såsom värdighet och rättvisa är komplexa i sin natur, vilket det kan argumenteras för att Nussbaum förenklar genom att bortse från den enskildes subjektivitet och intersubjektivitet. Samtidigt fann jag det intressant att Nussbaum förespråkar en reflexiv dialog mellan parter, vilket påvisar ett beroendeförhållande mellan filosofin och praktiker, samt dess betydande relation gentemot varandra. Föreställningen jag hade om Nussbaums teori sen tidigare var tudelad, eftersom jag hade uppfattningen att den erhöll väsentliga incitament för att åberopa universell rättvisa, men att den likaså hade vissa svagheter. Efter att ha bearbetat materialet och genomfört analysen fann jag att den väsentliga argumentationen kretsade kring vikten- och stärkandet av reflexiva dialoger inom filosofi och praktik. I mina ögon har dock analysens resultat hämmat Nussbaums rättfärdigande av universell rättvisa.

Nussbaums filosofi är som tidigare presenterats utformad från en Aristotelisk grund, samtidigt som hon själv kopplar samman teorin med den liberala rättvisefilosofin. Det jag fann som intressant i detta är Nussbaums försök att utveckla den traditionella liberala filosofin, genom att tillämpa en ny-Aristotelisk ansats. Benhabibs tolkning av liberala demokratier görs på ett annat sätt, vilket också synliggör Nussbaums försök att utveckla filosofin;

Yet modern liberal democracies are self-limiting collectivities that at one and the same time constitute the nation as sovereign while proclaiming that sovereignty derives its legitimacy from the nation's adherence to fundamental human rights principles.¹⁵⁴

---

¹⁵⁴ Benhabib, Seyla, 2002, s. 177

Vad Benhabib menar med detta är att skyldigheter i relation till rättvisa och rättigheter tenderar att återkopplas till nationens suveränitet och dem som understår dess praxis, samtidigt som suveräniteten inom liberal filosofi förutsätter att rättvisa och rättigheter åberopas. Likaså genom att Habermas uppmärksammar "...early liberalism share a conception of the rule of law to the effect that the legal order is itself exclusively moral in nature or at least is one form that the implementation of morality assumes."¹⁵⁵ Habermas menar att den liberala filosofin förutsätter en relation mellan moralen och rättsstatens praxis, men kritiserar emellertid detta och syftar till att moraliska eller etiska problem inte *alltid* ska erhålla legitimitet genom praktiker inom rättsstaten.¹⁵⁶ Kritiken grundar sig inom att detta kan begränsa enskild normativ utveckling och rationellt tänkande, eftersom moraliska och etiska frågor då redan existerar inom färdiga ramverk, utanför individuell/kollektiv påverkan.

Utifrån detta kan det argumenteras för att Nussbaum försöker utveckla den liberala filosofin, och ta den ett steg närmare möjligheten att utforma en universell tolkning av värdigheten, som varje enskild individ är berättigad till. Nussbaum ignorerar inte idén om nationers suveränitet, utan försöker implementera en tolkning av värdighet och rättvisa som erhåller tvärkulturellt erkännande. Samtidigt tar Nussbaum fasta på värdigheten utanför politiken, vilket påvisar att moraliska och etiska frågor inte alltid ska grunda sig i politiska praktiker, utan genereras från filosofisk grund. I denna aspekt anser jag att det blir tydligt att Nussbaums Aristoteliska filosofi kopplas samman med den liberala traditionen, men att hon samtidigt ser dess begränsningar, vilket också gör att Nussbaum vill utveckla den liberala filosofin.

Gällande Benhabib och Habermas teorier, som användes för att analysera och utmana Nussbaum, fick jag lov att göra begränsningar i behandlingen av dessa. Benhabib bearbetar till exempel migration, kulturell förflyttning och suveränitet inom diskursetikens spektrum.¹⁵⁷ Trots att Benhabib för en intressant argumentation gällande dessa aspekter, var det något som fick avgränsas eftersom det inte tillhandahöll analytiska verktyg för uppsatsens huvudsakliga mål. Likaså skedde det en avgränsning av Habermas ingång gentemot diskursetiken, då teorin till stor del grundar sig i kommunikativt handlande,¹⁵⁸ och dess roll inom diskursetiken.¹⁵⁹ Trots att jag förutsatte att Habermas teoretiserar kommunikativt handlande som den centrala delen inom diskursetiken, insåg jag att Habermas konstruerar en stor del av sin teori kring den

---

¹⁵⁵ Habermas, Jürgen, 1993, s. 155

¹⁵⁶ Ibid, s. 155 - 156

¹⁵⁷ Benhabib, Seyla, 2002

¹⁵⁸ Habermas, Jürgen, 1986

¹⁵⁹ Habermas, Jürgen, 1993

dynamiska sfären av kommunikativt handlande som helhet. Detta resulterade i att avgränsningen inom teorin fick ske gentemot de ingående beståndsdelarna inom kommunikativa processer, och istället presentera en övergripande bild av dess deliberativa roll inom diskursetiken.

Gällande Benhabibs och Habermas olika ansatser gentemot den universella principen och konsensus valde jag att inte göra ett personligt ställningstagande, eftersom det ansågs ta bort fokus från den analytiska framställningen. Trots att Habermas har lämnat strävan av att uppnå konsensus under senare år valde jag likväl att ta med den universella principen, både för att den erhåller väsentliga aspekter i relation till uppsatsens ämne, men också för att framföra analysen som mer dynamisk. Möjligheten till konsensus inom normativt utbyte, för att säkerställa värdighet, rättvisa och rättigheter, är en tillfredställande tanke. Att uppnå acceptans mellan parter genom kommunikativa handlingar, deliberation och tvärkulturellt utbyte är svårt att uppnå, men genom att etablera verktyg för detta så kan det ses som en möjlighet. Utifrån detta formas en förståelse för Habermas tolkning av den universella principen, och vikten av att normer erhåller en acceptans genom en etablerad procedur. Emellertid anser jag dock att Benhabibs tolkning av den universella principen erhåller starkare legitimitet i dess framställning. För att uppnå konsensus utifrån Habermas tolkning krävs det att alla som berörs av moraliska och etiska problem har en röst, vilket gör att om man fokuserar på Benhabibs fokus på social och kulturell dynamik, kan konsensus och acceptans anses svårt att forma enhetligt. Benhabib fokuserar argumentationen på att den universella principen ska ta sin form utifrån aktivt deltagande i proceduren av fastställande av normativ struktur, istället för att proceduren ska leda till enhetlig acceptans och konsensus. Detta kan ses som ett erkännande av dynamiken i socialt och kulturellt liv, samt att konsensus inte ska ses som målet, utan en möjlighet genom deltagandet.

Den tidigare forskningen som har använts bearbetar olika aspekter inom uppsatsens ämne, men samtidigt mer generellt gentemot olika beståndsdelar av Nussbaums teori. Lowells forskning till exempel förhåller sig inom snarlika parametrar som uppsatsen, men fokuserar emellertid på att identifiera deliberativa egenskaper inom Nussbaums teori. Likaså behandlar Ehnbergs studie etiska dilemman i det globala spektrumet, men gör nedslag inom olika områden som skapar dessa dilemman som korrelerar med uppsatsens mål. Det som formar distinktionen i denna uppsats är ingången gentemot en enskild tolkning av universell rättvisa, samt hur denna kan berättigas i relation till en diskursetisk analys. Det som är signifikant utifrån detta är att universell rättvisa inte bara kan inkapsla tvärkulturella normer, utan måste erkänna den komplexitet som existerar inom sociala och kulturella förhållanden. Görs detta kan normativa

strukturer valideras i större utsträckning, och likaså skapa underlag för en möjlig universell acceptans.

Resultatet som denna analys har medfört skulle kunna utvecklas till ytterligare forskningsområden. Till exempel gentemot Nussbaums tvärkulturella argumentation, genom att väga in material som berör området och som inte kunde bearbetas i denna uppsats. Likaså vore det intressant att analysera och utmana både Nussbaums teori, samt diskursetiskt underlag, för att undersöka ifall teorierna kan komplettera varandra. Slutligen finns det utrymme för framtida forskning att utmana teori gentemot mer praktiska exempel. Detta kan göras genom att analysera implementationen av Nussbaums teori i relation med deliberativ demokrati, vilket kan framhäva dess filosofier och relationen i praktisk tillämpning.

6. REFERENSLISTA

Benhabib, Seyla, *The Claims of Culture: Equality and Diversity in the Global Era*, Princeton University Press, 2002

Benhabib, Seyla, *Situating the Self: Gender, Community and Postmodernism in Contemporary Ethics*. Polity, Cambridge, 1992 s. 37 - i Ehnberg, J. 2015. *Globalization, Justice, and Communication. A Critical Study of Global Ethics*. Uppsala Studies in Social Ethics 44. 275 pp. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis s. 158

Ehnberg, Jenny, *Globalization, Justice, and Communication. A Critical Study of Global Ethics*. Uppsala Studies in Social Ethics 44. Uppsala: Acta Universitatis Upsaliensis, 2015

Gelber, Katharine, *Freedom of political speech, hate speech and the argument from democracy: The transformative contribution of capabilities theory*, Contemporary Political Theory, Vol.9, Iss. 3, 2010

Habermas, Jürgen, *Justification and Application; Remarks on Discourse Ethics*, Cambridge, Mass.: MIT Press; London: Polity, 1993

Habermas, Jürgen, *On the Pragmatics of Social Interaction: preliminary studies on the theory of communicative action*, Cambridge, Mass.: MIT Press, cop. 2001

Habermas, Jürgen, *The Theory of Communicative Action: Reason and the Rationalization of Society, Volume I*, Polity Press, 1986

How, Alan, *Critical Theory*, Palgrave MacMillan, 2003

Hoy Couzens, David & McCarthy, Thomas, *Critical Theory*, Blackwell Publishers Ltd, Cambridge, 1994

Lowell Reed, David, *Capability, Environment, and Deliberation: Applying the Capabilities Approach to Environmental Policy-making and Institutional Design*, 2013

Marx, Karl, *Economic and Philosophical Manuscripts of 1844*, In *The Marx-Engels Reader*. Ed. Robert C. Tucker. New York: Norton. Pp. 66 – 125, 1844/1978 - i Nussbaum, Martha, *Frontiers of Justice: Disability, nationality, species membership*. Harvard University Press (paperback edition), 2007

Nussbaum, Martha, *Frontiers of Justice: Disability, nationality, species membership*. Harvard University Press (paperback edition), 2007

Sen, Amartya, *Capabilities, Lists, and Public Reason: Continuing the Conversation*, *Feminist Economics*, Vol. 10, Nr. 3, 2004

Universal Declaration for Human Rights, *Preamble*

Watene, Krushil, *Nussbaum's Capability Approach and Future Generations*, *Journal of Human Development and Capabilities*, Vol. 14, No.1, 21 – 39, 2013